

37. Országos Tudományos Diákköri Konferencia

Had- és Rendészettudományi Szekció

Budapest, 2025. április 22–24.

Nemzeti Köszolgálati Egyetem

Hadtudományi és Honvédtisztképző Kar

A humanitárius segítségnyújtás rendszere - Szomália

Jelige: *Túlélés Afrika szarván*

Pályamunka lezárásának időpontja: 2025. január

2025.

Tartalomjegyzék

Bevezetés.....	2
1. A humanitárius segítségnyújtás elméleti kerete	5
Fogalmi rendszerezés – humanitárius segítségnyújtás, humanitárius intervenció és békefenntartás.....	5
A humanitárius segítségnyújtás története – nemzetközi szervezetek szerepe a segítségnyújtásban.....	8
2. Esettanulmány - Szomália	13
Történeti áttekintő - a humanitárius intervenciótól napjainkig	13
Szomália biztonsági környezete	17
3. Nemzetközi szervezetek Szomáliában.....	24
Egyesült Nemzetek Szervezete	24
Nemzetközi Vörös Kereszt	26
Európai Unió.....	28
Nemzetközi Migrációs Szervezet	29
NATO	30
Afrikai Unió	30
4. A humanitárius segítségnyújtás problémái - következtetések.....	31
Összegzés	37
Irodalomjegyzék.....	40
Ábrajegyzék.....	44

Bevezetés

Dolgozatom témája a humanitárius segítségnyújtás igen komplex rendszerének bemutatása. Éppen ebből adódóan a teljesség igénye nélkül, néhány fontosnak ítélt jellemző kiemelésre törekszem. Az elmélet adta elemzési kereten belül Szomália példáján keresztül foglalom össze, hogy a nemzetközi közösség hogyan tud támogatni egy rászoruló országot. Humanitárius segélyt magánszemélyek, országok, NGO-k, nemzetközi szervezetek is nyújthatnak, én azonban most elsősorban a *nemzetközi szervezetek beavatkozásával* fogok foglalkozni. Mielőtt rátérek Szomália konkrét esetére, egy elméleti keretet adok a humanitárius segítségnyújtás gyakorlatának. Itt szót ejtek a humanitárius segélyezés történetéről, tisztázom a kérdéssel kapcsolatos fogalmakat, elgondolásokat, bemutatom a biztonságpolitikai megközelítést, azaz a „fogalmi elhatárolásokkal”.¹ Fontos megjegyezni, hogy a kérdéskör jogi megközelítést is követel, de azt a munkában csak annyira használom, amit a biztonsági tanulmányok tudomány területe. Ezután általánosságban írok arról, hogy a különböző nemzetközi szervezeteknek milyen rendszerük van a segítségnyújtásra és hogyan támogatják a különböző országokat. Azért tartom fontosnak ezt a leírást, hogy az olvasó egyértelmű képet kapjon a munkámban vizsgált kérdésről, az általam példának említett országgal kapcsolatos elemzésről.

Az általános bevezető után térek rá az esettanulmányra. Először egy rövid történeti bemutatót készítek az országról, majd pedig a jelen problémáiról írok. Szomália mai biztonsági környezetét a következőképpen elemzem: az átfogó biztonság megközelítése alapján a biztonság öt szektorát külön-külön vizsgálom. Ez az öt szektor (Barry Buzan féle²) a katonai, a politikai, a gazdasági, a társadalmi és a környezeti. Az egyes szektorokban azokat a legfontosabb jellemzőkre fókuszálok, amelyek az adott országot instabillá teszik, azaz a kihívások, kockázatok kezelése problémás. Ezek pedig tovább gyengítik az ország belpolitikai, s külpolitikai pozícióját.

Ezután következik a nemzetközi szervezetek által megfogalmazott segítségnyújtási rendszerek bemutatása. Megvizsgálom, hogy milyen módon támogatják a különböző

¹ CSAPÓ Zsuzsanna (szerk.) (2013): *Emlékkötet Herczegh Géza születésének 85. évfordulójára. A ius in bello fejlődése és mai problémái*. Pécs, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar. 220 – 252.o

² Barry Buzan a nemzetközi kapcsolatok méltán elismert tudósa. Többek között nevéhez kapcsolódik a biztonság szektorális elmélete.

nemzetközi szervezetek Szomáliát, melyek azok a kiemelt területek, amelyeket segélyeznek, mennyi pénzt különítenek el az ország támogatására és milyen keretek között zajlik Szomáliában a humanitárius segítségnyújtás.

Végezetül pedig a humanitárius segítségnyújtás szakmai kritikájával foglalkozom. Különböző elgondolásokat mutatok be a segítségnyújtással kapcsolatban és illetve saját véleményt is megfogalmazok. Kiemelem, hogy melyek azok a részei a humanitárius segítségnyújtásnak, amelyek valóban előremutatnak, és melyek azok, amelyek fejlesztésre szorulnak vagy éppen pont, hogy maguk lesznek gátjai a stabilitásnak.

A dolgozatom célja egyrészt egy átfogó kép megalkotása a humanitárius segítségnyújtásról, másrészt pedig arra a kérdésre szeretnék választ találni, hogy a humanitárius segítségnyújtás vajon mennyiben képes valóban segíteni a rászorulókon. Utóbbi kérdésből fogalmazódik meg a hipotézisem is, miszerint a humanitárius segítségnyújtás előnyei vitathatatlanok, de a velejáró jelenségek lassíthatják azt a fejlődési víziót, amely ennek a tevékenységnek a valós célja.

Arra a kérdésre, hogy miért éppen Szomáliát választottam esettanulmányként, több indokom is van. Egyrészt Szomália a legszegényebb régióban helyezkedik el és még a mélyszegénységben létező államok között is különösen rossz helyzetben van. A biztonsági környezet elemzésekor láthatjuk majd, hogy az ország tulajdonképpen minden egyes biztonsági szektorban messze átlagon alul teljesít, tulajdonképpen semmilyen szempontból sem nevezhetjük stabilnak. Ráadásul az országban az elmúlt évtizedekben sor került katonai konfliktusra, a politikai rendszer teljes összeomlására, terrorista szervezetek működésére és hosszasan folytathatnánk a sort. Emellett Szomália egyike azon államoknak, ahol humanitárius intervencióra is szükség volt a különösen kegyetlen és példátlan történések miatt. Mivel az ország hosszú ideje szorul külső támogatásra, így egy tartósan kialakult humanitárius segítségnyújtási rendszer alakult már ki, így a biztonságpolitikai szempontból levonható következtetések szinte új paradigmaként használhatók más esetek gyakorlatában. A másik ok, ami miatt éppen ezt az országot választottam esettanulmányként az Szomália „ismeretlensége” Magyarországon. Ahogy Marsai Viktor is írta 2016-ban, hazánkban kifejezetten kevés figyelem jut Szomáliára, pedig a kelet-afrikai régió számára kifejezetten fontos az ország állapotának rendezése.³ Ide tartozik a szomszédos országok fenyegetettsége a Szomáliában működő al-Shabaab terrorszervezet által, valamint a folyamatos természeti katasztrófák és a kiemelkedően rossz életkörülmények miatti kivándorlás a környező országokba. A térség stabilitása

³ MARSAI Viktor (2016): A szomáliai helyzet két kutatóút tükrében. *Afrika Tanulmányok folyóirat*, X. évf. I-II. sz. 1.o

különösen fontos a helyi és külföldi befektetők miatt is, ugyanis a projektek megvalósulásához és megtérüléséhez rendezett körülményekre van szükség.⁴

Dolgozatom megvalósításához mind magyar, mind angol nyelvű forrásokat használok fel. Különösen fontosak a megvalósításhoz a különböző nemzetközi szervezetek által kiadott jelentések, amelyekből naprakész információkat szerezhetek a szomáliai tevékenységükről.

⁴ MARSAI 2016 2.o

A humanitárius segítségnyújtás elméleti kerete

Az általam választott konkrét ország helyzetének vizsgálata előtt, fontosnak tartom az elemzéshez használt, humanitárius segítségnyújtással kapcsolatos fogalmak tisztázását. A fogalmak, illetve a dolgozatban használt elméleti megközelítés adják az elemzésem történeti és jogi keretét.

Fogalmi rendszerezés – humanitárius segítségnyújtás, humanitárius intervenció és békefenntartás

Az humanitárius segítségnyújtás a „humanitárius szükséghelyzetek szenvedő alanyai életének megóvása és ellátása”.⁵ A humanitárius segítségnyújtás alapvető célja „az emberi szenvedés megelőzése és enyhítése, akárhol is legyen az”.⁶ A humanitárius segítségnyújtás alapelvei az emberiség, a semlegesség és a részrehajlástól mentesség.⁷ Emellett fontos, hogy a segélyeket megkülönböztetés nélkül kell átadni a rászorulóknak, de a legsúlyosabb helyzetben lévők elsőbbséget élveznek.⁸ Ezek tehát azok az alapelvek, amelyek szerint cselekedni kell humanitárius segítségnyújtás esetén. Ilyesfajta segítség nyújtására kizárólag a bajba jutott állam beleegyezése esetén kerülhet sor, ez biztosítja szuverenitásának sértetlenségét.⁹ Segítségnyújtásra igény merülhet fel fegyveres összeütközések, súlyos természeti katasztrófák, járványok és egyéb szélsőséges esetek során.¹⁰ A segélyt kérvényezheti maga az állam, amelynek segítségre van szüksége, de kezdeményezhetik azt más államok, nemzetközi szervezetek vagy nem kormányközi szervek.¹¹ Mindig az adott helyzet, a válság, katasztrófa jellege dönti el, hogy pontosan milyen segítségre van szükség. Segély lehet a teljesség igénye nélkül „élelmiszer, gyógyszerek, orvosi ellátás, hajlék biztosítása, evakuálás, illetőleg biztonsági folyosók vagy zónák létesítése”.¹² Ugyan a humanitárius tevékenységet a segíteni akarás vezérli, sajnos olykor kontraproduktívvá válhat. A humanitárius segítségnyújtás

⁵ TÖRŐ Csaba: (2003) Humanitárius intervenció: dilemmák a nemzetközi jog és politika határvidékéről. Doktori (PhD) értekezés, Budapesti Corvinus Egyetem, Nemzetközi Kapcsolatok Doktori Iskola. 56.o

⁶ SÜLYÖK Gábor (2003): A humanitárius intervenció elmélete és gyakorlata. Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Nemzetközi Jogi Tanszék 62.o

⁷ SÜLYÖK 2003 62.o

⁸ SÜLYÖK 2003 63.o

⁹ SÜLYÖK 2003 62.o

¹⁰ Uo.

¹¹ SÜLYÖK 2003 63.o

¹² Uo.

nem a problémák gyökerét kezeli, hanem csak a tüneteit igyekszik csillapítani és egyfajta függőséget eredményez a rászorulóknak oldalán.¹³ Emellett a segítségnyújtás paradox módon meghosszabbíthatja a konfliktust, amely eredményeként szükség volt a segítyezés.¹⁴

A humanitárius segítségnyújtással kapcsolatban sokszor egyéb elnevezések is megjelennek, amiket akár szinonimaként is alkalmaznak - pl. humanitárius intervenció, békefenntartás - ezért a fogalmak pontos tisztázása elengedhetetlen. A humanitárius segítségnyújtás során gyakran találkozhatunk az említett fogalmakkal, azonban ezek olykor megzavarhatják a tisztánlátást. Így a humanitárius intervenció és a békefenntartás fogalmát fontos ismernünk, hogy ezeket külön tudjuk választani a humanitárius segítségnyújtástól.

A humanitárius intervenció meghatározását különösen fontosnak tartom, hiszen ez egyrészt egy mai napig vitatott témakör, másrészt, pedig választott esettanulmányom országának, Szomáliának a példája kerül majd bemutatásra. Ennek oka, hogy Szomália egyike azon országoknak, ahol humanitárius beavatkozásra került sor.

A humanitárius intervenció egy olyan más állam vagy nemzetközi szervezet általi beavatkozás, egy különösen erőszakos, véres, emberéleteket követelő konfliktus során, amit a nemzetközi közösség nem nézhet tétlenül. Ilyen esemény lehet például a népirtás. Ameddig a humanitárius segítségnyújtás során katonákat legfeljebb védelem és biztosítás érdekében alkalmaznak, addig a humanitárius intervenció jellegéből adódóan alapvető feltétele a katonai erők alkalmazása. A másik lényeges kérdés a beleegyezés. Ahogy korábban is utaltam rá, humanitárius segítségnyújtás csak az állam beleegyezésével valósulhat meg, ezzel szemben a humanitárius intervenció értelemszerűen beleegyezés nélkül történik. A beleegyezés hiánya és az erőszak alkalmazása miatt pedig a humanitárius intervenció vitatott témakör a nemzetközi jogban. Sokan úgy tartják, hogy a beleegyezés tilalma alól kivételt képez az emberiség alapján való beavatkozás az emberi jogok védelmének érdekében.¹⁵ Ezt alátámaszthatja az ENSZ Alapokmánya is, miszerint az államok nem jogosultak más országok belügyeibe beavatkozni, viszont a kényszerintézkedések kivételt képeznek ez alól.¹⁶ Így pedig az Alapokmány tulajdonképpen szabad kezlet ad a beavatkozásra szükség esetén. Mások azonban tagadják a humanitárius intervenció létjogosultságát, például azzal az indokkal, hogy humanitárius érdekek miatt paradoxon erőszakot bevetni más államban.¹⁷ Humanitárius

¹³ Uo.

¹⁴ Uo.

¹⁵ SÜLYÖK 2003 34.o

¹⁶ KULCSÁR Attila (2014): A humanitárius intervenció fogalma, jogi háttere, a líbiai beavatkozás körülményei és következménye. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 2. évf. II. sz. 46.o

¹⁷ SÜLYÖK 2003 35.o

segítségnyújtás esetében jogi vitáról nem beszélhetünk, azonban az viszont érdekes lehet, hogy ilyen lényegi különbségek mellett miért érdemes összehasonlítani a két fogalmat. Az 1990-es években teret nyert a segítségnyújtási kötelezettség gondolata, miszerint válsághelyzet esetén a többi állam köteles humanitárius segítséget nyújtani az adott államnak és az pedig köteles elfogadni a segítséget.¹⁸ A két fogalom tehát a beavatkozási kötelezettség pontján érintkezik egymással.¹⁹ Emellett pedig a két tevékenység összefonódhat egy humanitárius válság során. Erről Sulyok Gábor így ír tanulmányában:

„Természetesen a gyakorlatban az elhatárolás nem mindig egyszerű, ezért szükségesnek tartom hangsúlyozni, hogy mindezen paraméterek ellenére, a két kategória akár elválaszthatatlanul is összefonódhat (pontosabban a segítségnyújtás felolvad a beavatkozásban), amennyiben a segélyt a kényszert alkalmazó fél, az erőszak alkalmazásával párhuzamosan nyújtja.”²⁰

A fogalmak ismertetését a békefenntartással folytatom. A békefenntartás összetett tevékenység, egyfajta gyűjtőfogalom.²¹ Az ENSZ békeműveleteit a következőképpen írja le:

„A békefenntartás egy konfliktus kezelésére irányuló, a felek hozzájárulásával végrehajtott, olyan „hibrid” politikaikatonai tevékenység, amely magában foglalja az Egyesült Nemzetek helyszíni jelenlétét (általában polgári és katonai személyzet útján), és amelynek célja a konfliktus kezelésével kapcsolatos megállapodások végrehajtása vagy a végrehajtás ellenőrzése, a konfliktus rendezése (részleges vagy átfogó rendezés) és/vagy a humanitárius segélyek célba juttatásának védelme.”²²

A humanitárius segítségnyújtás ez alapján a békefenntartás sokrétű feladatainak egyike, így a két fogalom nehezen szétválasztható. Ahogy azonban már fentebb is írtam, és ahogy Szomália konkrét esetében is láthatjuk majd, emberieségi segítségnyújtásra nem csak konfliktusok esetén kerül sor, hanem egyéb katasztrófák során is. A két fogalom közti kapcsolatot úgy fejezném ki, hogy nincs békefenntartás humanitárius segítségnyújtás nélkül, de humanitárius segítségnyújtás létezik békefenntartás nélkül.

¹⁸ Sulyok 2003 63.o

¹⁹ Uo.

²⁰ Sulyok 2003 65.o

²¹ Sulyok 2003 58.o

²² Uo.

A humanitárius segítségnyújtás története – nemzetközi szervezetek szerepe a segítségnyújtásban

A következőkben egy rövid történeti áttekintéssel járulok hozzá a humanitárius segítségnyújtás kialakulásának a leírásához. A történeti ismertetőt elsősorban az ilyen tevékenységet végző nemzetközi intézmények bemutatásával állítottam össze.

A humanitárius segítségnyújtás intézménye az emberi jogok, a nemzetközi humanitárius jog fejlődésével, valamint a humanitárius szervezetek létrejöttével alakult ki.²³ Azonban az emberiség történetében ennél már jóval hamarabb is találhatunk példákat segítségnyújtásra különböző katasztrófák idején. Például a középkorban a pestis járvány idején már alakultak szervezetek a válsághelyzet kezelésére, egészségügyi segély szervezésével.²⁴ Nagyobb léptékkal haladva a 19. század végi hatalmas technológiai fejlődés, elsősorban a kommunikáció és az infrastruktúra területén lehetővé tette, hogy a hamarabb tudomást szerezzenek a világban zajló eseményekről és, hogy adott esetben a segítség is hamarabb elérjen az arra rászorulókhöz, így ettől az időszaktól kezdve nagyobb figyelmet kapott a humanitárius segítségnyújtás.²⁵ Egy évszázaddal később, az 1990-es években, a folyamatosan egymás után bekövetkező humanitárius válságok miatt (például a kurdok 1991-es iraki exodusa, a délszláv háború, a koszovói háború, illetve Kelet-Timor elszakadása) ismét a figyelem középpontjába kerültek a humanitárius kérdések.²⁶

A humanitárius segítségnyújtás manapság gyakran természeti katasztrófák estén valósul meg, azonban az intézményes kialakulás idején szinte csak katonai konfliktusok idejére volt jellemző.²⁷ Ezek az intézkedések a sebesült katonák és civilek ellátásra irányultak.²⁸ Az egyik legismertebb ilyen tevékenységet végző intézetet, a Nemzetközi Vöröskeresztet, amely már 1863-as megalakulása óta nyújt segítséget az arra rászorulóknak, pontosan ezzel a céllal hozták létre.²⁹ A Vöröskereszt megemlítése kikerülhetetlen amennyiben a humanitárius segítségnyújtásról akarunk beszélni. Egyrészt ez a legrégebb óta (1863) működő nemzetközi szervezet, amely azért alakult meg, hogy segítse a rászorulókat. Ezen felül a Vöröskereszt célja

²³ SÜLYÖK 2003 62.o

²⁴ RYSABACK-SMITH, Heather (2016): History and Principles of Humanitarian Action. Forrás: <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4910138/> (2024.10.10.)

²⁵ RYSABACK-SMITH 2016

²⁶ TÖRŐ 2003 55.o

²⁷ RYSABACK-SMITH 2016

²⁸ Uo.

²⁹ Uo.

megegyezik az előző alfejezetben megfogalmazott humanitárius segítségnyújtás céljával is.³⁰ A Vöröskereszt Mozgalom alapelveit 1965-ben fogalmazták meg, ezeket alkalmazzák általánosan a humanitárius segítségnyújtás alapelveiként is.³¹ Ezen elvek közül hármat már feljebb említettem a további négy pedig a következők: függetlenség, önkéntesség, egység és egyetemesség.³² A szervezet nemzetközi jogi háttérét pedig az 1949-es Genfi Egyezmények, illetve az 1977-es Kiegészítő Jegyzőkönyvek biztosítják.³³

A Vöröskereszt a világ számos pontján nyújtott már és nyújt napjainkban is segítséget katasztrófák és konfliktusok esetén. Jelenleg a szervezet fő műveletei Afrika különböző országai mellett a szomszédos Ukrajnában is zajlanak. Honlapjuk szerint pedig a legfontosabb feladataik közé a következők tartoznak: az alapvető jogok biztosítása konfliktusos helyzetekben, a családok újraegyesítése és a fogvatartottak védelme.³⁴

A Vöröskereszt három komponensből áll össze, ezek a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottsága, a Vöröskereszt és Vörös Félhold Társaságok Nemzetközi Szövetsége és a nemzeti vöröskereszt és vörös félhold társaságok. A Bizottság feladatkörébe tartoznak a fegyveres konfliktusok és belső zavargások, a Nemzetközi Szövetség az ember vagy természet okozta katasztrófák esetén lép fel, végül pedig a nemzeti társaságok saját területükön koordinálják a katasztrófakezelést.³⁵

Ahogy a Nemzetközi Vöröskereszt megalakulása is, úgy szintén az 1800-as évek második felére tehető az első hivatalos nemzetközi segélyalap létrehozása is az 1876-1879-es észak-kínai éhínség kezelésére.³⁶

A II. világháború után egyre több nemzetközi szervezet, nem-kormányzati szervezetek (non-governmental organizations – NGO) és nemzetközi nem-kormányzati szervezetek (international non-governmental organizations – INGO) alakult meg a béke fenntartására és a kiszolgáltatott helyzetbe jutók védelmére, jogaiknak érvényesítésére. Ezek közül az egyik legfontosabb az 1945-ben létrejött Egyesült Nemzetek Szervezete (röviden ENSZ), amely célja a nemzetközi béke és biztonság fenntartása. 1948-ban pedig az ENSZ ratifikálta az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatát, amely először teremtett nemzetközi precedenst a nemzetközi

³⁰ SÜLYÖK 2003 62.o

³¹ SÁFÁR Brigitta (2018): A humanitárius segítségnyújtás elméleti és gyakorlati kérdései a Vöröskereszt nemzetközi tevékenységének tükrében. Nemzeti Közszerzői Egyetem Katonai Műszaki Doktori Iskola 34.o

³² SÁFÁR 2018 35.o

³³ VARGA Réka (2016): A Nemzetközi Vöröskereszt és Vörös Félhold mozgalom működésének alapelvei és humanitárius tevékenysége a migránsválsággal kapcsolatban. IAS, 2016. évf. 2. sz. 343-355. o

³⁴ INTERNATIONAL COMMITTEE OF THE RED CROSS: *What we do* <https://www.icrc.org/en> (2024.10.10.)

³⁵ VARGA 2016 343-355. o

³⁶ RYSABACK-SMITH 2016

beavatkozásra mind a polgári, mind a nemzetközi konfliktusok során, valamint létrehozott több ENSZ-szervezetet is (például World Health Organization - WHO, United Nations International Children's Emergency Fund - UNICEF, United Nations High Commissioner for Refugees - UNHCR).³⁷ Az ENSZ 1988 előtti úgy nevezett elsőgenerációs békeműveletei szinte kizárólag katonai jellegűek voltak.³⁸ Az ENSZ megalakulása után nagyjából négy évtizeddel a Szovjetunió felbomlásával és a korábbi kétpólusú világrend szétesésével új típusú kihívások jelentkeztek, amelyek új típusú megoldásokat követeltek meg. Ezt felismerve az ENSZ Közgyűlése felkérte Boutros Boutros-Ghali főtitkárt a Békeprogram kidolgozására, melyben lefektették a jövő békeműveletinek alapjait.³⁹ Az ENSZ második generációs, tehát a hidegháború utáni, békefenntartó műveletei során a korábbi passzív konfliktuskezelést felváltották az összetett, tartós műveletek, amelyek képesek hosszútávon fenntartani a békét és rendezni a problémák gyökereit is.⁴⁰ A Békeprogram kibővítette a békeműveletek lehetséges változatait a következőkre: preventív diplomácia, béketeremtés, békefenntartás, konfliktust követő békeépítés, humanitárius tevékenységek. Így tehát a missziók egyaránt láttak el diplomáciai, politikai, katonai, polgári és humanitárius tevékenységet is.⁴¹ Fontos szerepet kaptak a humanitárius segítségnyújtást támogató feladatok, melyek lehetnek például a humanitárius segélyek szétosztásának biztosítása, a humanitárius szervezetek munkájának segítése és egyéb humanitárius feladatok ellátása.⁴²

Az ENSZ kapcsán két különösen fontos szervet szeretnék megemlíteni, amelyek a humanitárius segítségnyújtásért felelősek. Az első a Humanitárius Ügyek Koordinációs Irodája (Office for the Coordination of Humanitarian Affairs – későbbiekben OCHA), a másik pedig a Központi Szükséghelyzeti Válaszalap (Central Emergency Response Fund – későbbiekben CERF). Az OCHA felelős a vészhelyzetekre adott válaszlépések koordinálására, hogy minél gyorsabban és hatékonyabban képes legyen reagálni egy bekövetkezett katasztrófára. A CERF pedig egy vészhelyzeti alap, amely önkéntes hozzájárulásokat fogad humanitárius segítségnyújtás biztosítására. A CERF az egyik legjobb módja a természeti katasztrófák vagy fegyveres konfliktusok által sújtott emberek minél gyorsabb támogatására.⁴³

³⁷ Uo.

³⁸ GAZDAG Ferenc - REMEK Éva (2018): A biztonsági tanulmányok alapjai. Budapest, Dialóg Campus Kiadó. 74.o

³⁹ Dr. SZABÓ Sándor (2000): Az ENSZ és a békefenntartás. *Műszaki Katonai Közlöny*, 10. évf. 2-3. sz. 9.o

⁴⁰ SZABÓ 2000 9.o

⁴¹ SZABÓ 2000 11.o

⁴² GAZDAG - REMEK i.m. 76.o

⁴³ UNITED NATIONS: *Deliver humanitarian aid* <https://www.un.org/en/our-work/deliver-humanitarian-aid> (2024.10.12.)

Az ENSZ megalakulása után négy évvel, 1949-ben jött létre a NATO az Észak-atlanti Szerződés (North Atlantic Treaty) aláírásával egy katonai-politikai szövetséggént az Észak-atlanti térségre korlátozva. A NATO békeműveletei mellett az 1950-es évektől kezdve részt vesz humanitárius segítségnyújtásban, például természeti katasztrófák során.⁴⁴

1998-ban alakult meg a NATO Euroatlanti Katasztrófareagálási Koordinációs Központja (Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre) azzal a céllal, hogy támogassa a NATO szövetségeseit és partnereit egy természeti vagy ember által okozott katasztrófa miatt szükséges polgári vészhelyzeti tervezés és reagálás terén. Azt a kérdést, hogy szükség volt-e egy ilyen központ létrehozására meg is válaszolja, hogy a megalakulást követően szinte azonnal segítséget kellett nyújtania a koszovói menekülteknek az akkori háború miatt. A különböző katasztrófák utáni katonai segítségnyújtás számos előnye megfigyelhető, ilyenek például a gyorsan telepíthető katonai kórházak és egészségügyi személyzet, a katonai mérnökök és a kutató-mentő csapatok, a tengeri és légi szállítási képességek.⁴⁵

A NATO kapcsán érdemes még megemlíteni az Észak-atlanti Partnerségi Csomag (Euro-Atlantic Partnership Council – EAPC) működését is. Az EAPC a NATO tagországok és partnerországok között biztosít lehetőséget konzultálásra, valamint gyakorlati tevékenységre.⁴⁶ A partnerség eredeti célja olyan katonai képességek megteremtése és fenntartása, amely lehetővé teszi a partnerországok számára a szövetség békefenntartó és humanitárius műveleteiben történő részvételt.⁴⁷ Például szolgál ilyen sikeres együttműködésre a NATO és Japán partnersége, amikor 2005-ben a szövetség és a szigetország közösen nyújtott humanitárius segítséget a pakisztáni földrengés után.⁴⁸

Az Európai Unió létrejöttét hosszas folyamat előzte meg. Az európai integráció már 1950-től elkezdődött, majd végül a ma ismert EU-t az 1992-es maastrichti szerződés hozta létre.⁴⁹ Az Unió egyik fontos feladata a humanitárius segítségnyújtás. 1992-ben hozták létre a polgári védelmi mechanizmust, amely tevékenysége a humanitárius alapelvek és az ezek mentén megalkotott Európai Humanitárius Konszenzuson alapszik és, amely azóta több mint

⁴⁴ JOCHEMS, Maurits (2006): *NATO's growing humanitarian role*
<https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a7ba7faed915d4147621c95/evidence-nato-humanitarian-role.pdf> 1.o (2024.10.12.)

⁴⁵ NATO: *Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre*
https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52057.htm

⁴⁶ SIPOSNÉ Kecskeméthy Klára (2014): *Partnerség a békéért – 20 év tapasztalatai*. In: Kiss Petra – Zsolt Melinda (szerk.): *NATO Partnerség 2014 – A szövetségi partnerségi programok múltja, jelene és jövője*. Nemzeti Közszerzői Egyetem, Budapest. 44.o

⁴⁷ SIPOSNÉ 2014 45.o

⁴⁸ SIPOSNÉ 2014 109.o

⁴⁹ GAZDAG – REMEK i.m.50.o

110 országban nyújtott humanitárius segílyt a rászorulóknak.⁵⁰ A polgári védelmi mechanizmus központi eleme Veszélyhelyzet-reagálási Koordinációs Központ (Emergency Response Coordination Centre – ERCC), amely feladata a segítségnyújtás koordinálása katasztrófa esetén.⁵¹ A minél hatékonyabb reagálás érdekében az Európai Bizottság Humanitárius Segélyek és Polgári Védelem Főigazgatósága szoros partnerségben áll több európai NGO-val és nemzetközi szervezettel is.⁵²

Európai szemmel a fent említett három nemzetközi szervezet lehet a legfontosabb, a listát persze még bővíthetnénk, de ennek a dolgozatnak nem célja ezek bemutatása.

A dolgozat központi témája miatt azonban fontosnak ítélem az afrikai kontinens legjelentősebb ilyen jellegű szervének, az Afrikai Uniónak bemutatását. Az Afrikai Unió ugyan csak 2002-ben alakult, elődje az Afrikai Egység Szervezete már 1963-ban megkezdte működését.⁵³ Az Afrikai Unió víziója „Egy integrált, virágzó és békés Afrika, amelyet saját polgárai irányítanak, és amely dinamikus erőt képvisel a globális szintén.”⁵⁴ Humanitárius segítségnyújtás szempontjából a szervezet fő eleme az Egészségügyi és Humanitárius Ügyek Igazgatósága (The Directorate of Health and Humanitarian Affairs) és azon belül is a Humanitárius Ügyek Osztálya (Humanitarian Affairs Division). Utóbbi iránymutatást ad válsághelyzetek kezelésére, védelmet és segítséget nyújt az arra rászorulóknak. Az igazgatóság hatáskörébe a természet vagy ember okozta katasztrófákon kívül az egészségügyi rendszerek, a betegségek, kiemelten az AIDS és a táplálkozás is beletartozik.⁵⁵ Az Afrikai Unió humanitárius politikai keretét 2015-ben hozták létre, melynek célja a humanitárius segítségnyújtás hatékonyabbá tételéhez szükséges iránymutatások megalkotása.⁵⁶ A keret az Afrikai Unió felelősségévé teszi egy kiszámítható pénzügyi alap létrehozását a vészhelyzetekre való felkészültség és a humanitárius segítségnyújtás számára, valamint javasolja a tagállamoknak, hogy a GDP 1,5-át humanitárius tevékenységre tegyék félre.⁵⁷ 2016-ban az AU létrehozta továbbá az Afrikai Humanitárius Ügynökséget, amelynek elsődleges célja a hatékony

⁵⁰ EUROPEAN COMMISSION: *Humanitarian aid* https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/humanitarian-aid_en (2024.10.15.)

⁵¹ EUROPEAN COMMISSION: *Emergency Response Coordination Centre* https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/civil-protection/emergency-response-coordination-centre-ercc_hu (2024.10.15.)

⁵² EUROPEAN COMMISSION: *Humanitarian partners* https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/partnerships/humanitarian-partners_en (2024.10.15.)

⁵³ Búr Gábor (2013): Ötven éve alakult meg az Afrikai Egységsszervezete. *Afrika Tanulmányok*, 7 évf. 2. sz. 4-8.o

⁵⁴ AFRICAN UNION: *About the African Union* <https://au.int/en/overview> (2024.10.15.)

⁵⁵ AFRICAN UNION: *Directorate Health and Humanitarian Affairs* <https://au.int/en/directorates/directorate-health-and-humanitarian-affairs> (2024.10.15.)

⁵⁶ Amb. NEGM Namira (2022): The African Union's humanitarian policies: A closer look at Africa's regional institutions and practice. *International Review of the Red Cross*, 104 (920-921). 1923.o

⁵⁷ NEGM 2022 1924.o

koordináció humanitárius vészhelyzetek esetén, ugyanis az ügynökség létrehozása előtt ez kritikus pontja volt az Afrikai Uniónak.⁵⁸

Arra a kérdésre, hogy ma hány szervezet létezhet békefenntartás és humanitárius segítségnyújtás céljából, pontos választ nem találtam, azonban a mesterséges intelligencia szerint kb. 3000 ilyen szerv működik.⁵⁹ A Vöröskereszt megalakulásától hosszú út vezetett el napjainkhoz, azonban érdekes, hogy 200 év sem telt el azóta és ilyen hatalmas ütemben fejlődik a nemzetközi segítségnyújtás rendszere.

Esettanulmány - Szomália

A humanitárius segítségnyújtás témakör korábbi fejezetében leírt elméleti, történeti és némi jogi ismertetőjét követve, nézzünk gyakorlati példát az elmondottak igazolására. Erre Szomáliát választottam a bevezetőben felsorolt okok miatt. Az esettanulmány, Szomália válságának rövid áttekintése után a témához kapcsolódóan végzek vizsgálatokat.

Történeti áttekintő - a humanitárius intervenciótól napjainkig

Szomália számára nem ismeretlen a különböző nemzetközi szervezetek jelenléte. Az ország egyike azon államoknak, ahol humanitárius intervenciót valósítottak meg az ott kialakuló helyzet miatt. A beavatkozásra az 1990-es évek első felében került sor, ám ahhoz, hogy pontos képet kapjunk, az eseményekről először az 1960-as évekig kell visszamennünk. Szomália történeti áttekintőjéhez elsősorban Sulyok Gábor A humanitárius intervenció elmélete és gyakorlata című doktori értekezését vettem alapul. Továbbá a témát biztonságpolitikai oldalról feldolgozó többek között Marsai Viktor és Hettyei András munkáit is felhasználtam.⁶⁰ 1969-ben a demokratikusan megválasztott államvezetést megbuktatta Mohamed Sziad Barre tábornok a szovjettípusú tudományos szocializmus ígéretével.⁶¹ A fokozatos Nyugat felé fordulás következményeképpen a helyi klánok 1988-tól kezdődően felkeléseket szítottak, amelyek végül Sziad Barre elmenekülését eredményezte. Barre távozásával Szomália

⁵⁸ NEGM 2022 1925.o

⁵⁹ Ehhez az adathoz az OpenAI segítségét használtam fel. <https://openai.com/>

⁶⁰ Éva Ádám (2013): Marsai Viktor – Hettyei András: Szomália, Állami összeomlás és konszolidációs kísérletek Afrika szarván. *Kül-Világ*, 10. évf. 3-4. sz. 86-92.o

⁶¹ RUTHERFORD Kenneth R.: *Humanitarianism Under Fire: The US and UN Intervention in Somalia*. West Hartford, Kumarian Press 3.o

összeomlott, akkor beszélhetünk egy állam összeomlásáról, ha az nem képes ellátni alapvető funkcióit, azaz igazgatási és közszolgáltatási struktúrái ideiglenesen vagy tartósan működésképtelenné válnak.⁶² A vezető nélkül maradt országban a helyi klánok egymás ellen fordultak, véres harcaik több százezer halálesethez vezettek, emellett pedig hatalmas menekülttömeg hagyta el Szomáliát. Az 1991-92 között tartó időszak volt a legvéresebb, az ellenséges klánok többszörösen megsértették az alapvető emberi jogokat, ebben a periódusban bizonyítottan történt nemi erőszak, kínzás, etnikai tisztogatás és genocídium.⁶³ A kialakult helyzetet államon belül lehetetlen lett volna megoldani, ezért mindenféleképpen szükség volt a nemzetközi közösség beavatkozására. Erre azonban várni kellett ugyanis Sziad Barre elűldözése után egy évvel később érkezett meg az első ENSZ küldöttség azzal a céllal, hogy tárgyaljanak a humanitárius segítségnyújtás részleteiről, valamint a válság megoldásáról. 1992. január 23-án az ENSZ Biztonsági Tanácsa az Alapokmány VII. fejezetére hivatkozva általános és teljes fegyverembargót rendelt el Szomáliával szemben. Két hónappal később az ideiglenes kormányfő tűzszünetet írt alá, valamint beleegyezett egy ENSZ misszió állomásozását az ország területén. Az UNOSOM (United Nations Operation in Somalia) még ugyan ezen év nyarán megkezdte tevékenységét Szomáliában. Később az ENSZ határozottabb fellépése eredményeként az ország vezetése beleegyezett egy katonai erő telepítésébe is, így egy ötszáz fős kontingens állt fel. A kezdetben sikeresnek tűnő segítségnyújtás öszre veszélybe került, ugyanis a harcoló felek lezárták Szomália két legnagyobb kikötőjét, ezzel akadályozva a humanitárius segély célba juttatását. November végén a helyzet súlyossága miatt az Amerikai Egyesült Államok nagyszabású segítségnyújtást ajánlott fel, valamint mivel Szomália nem rendelkezett kormányzattal, amivel tárgyalni lehetett volna, így az ország beleegyezése nélküli beavatkozást kezdeményezett. Az ENSZ Biztonsági Tanácsa a helyzet szokatlansága és súlyossága miatt engedélyt adott erre. A tömeges katonai beavatkozás eredményeképpen 1993 elejére sikerült véget vetni a polgárháborúnak. Azonban a béke kiépítése és fenntartása miatt további intézkedésekre volt szükség. Megalakult az UNOSOM II, amely szerteágazó feladatrendszerrel rendelkezett. Funkciói közé tartozott *„a korábbi tűzszüneti megállapodások betartásának kikényszerítése, a szembenálló erők lefegyverzése, az aknamentesítés, a humanitárius segítségnyújtáshoz szükséges repülőterek, kikötők és kommunikációs vonalak biztonságba helyezése és őrzése, a segélyszervezetek munkatársainak védelme, és a menekültek hazatérésének elősegítése tartozott.”*⁶⁴ A feladatok milyensége miatt a misszió engedélyt kapott

⁶² HALÁSZ Iván (2014): *Az állam összeomlása és újjáépítése*. Nemzeti Közszolgálati Egyetem. 12.o

⁶³ HALÁSZ 2014 68.o

⁶⁴ SÜLYÖK 2003 203.o

erőszak alkalmazására is, így pedig megvalósult a történelem első úgynevezett békekikényszerítése. Szomália helyzete nem maradt sokáig stabil, 1993 nyarától kezdődően a békefenntartókat több fegyveres támadás érte, illetve rendszeresen összeütközésbe keveredtek a helyi és a békefenntartó erők, amelyek olykor civil áldozatokat is követeltek. A folyamatos fegyveres erőszak miatt az ENSZ felhívást bocsátott ki a szomáliai hadúr, Aidid ellen, aki nevéhez voltak köthetőek a békefenntartók elleni támadások. Az egyik Aidid elleni különösen véres rajtaütés hatalmas figyelmet kapott a médiában, a sokkoló felvételek pedig negatív visszhangot keltettek a közvéleményben. Ennek következményeként először az Egyesült Államok, majd más nyugati országok is bejelentették, hogy elhagyják Szomáliát. A nyugati fegyveres erők távozása megváltoztatta a művelet mandátumát, a humanitárius segítségnyújtás és a nemzeti újjáépítés elősegítése lett az elsődleges cél. 1994 márciusában Szomália két legnagyobb hadura megállapodott a harcok befejezéséről, egy évvel később pedig az ENSZ-csapatokat kivonták az országból. A szomáliai beavatkozás több szempontból is különlegesnek bizonyult. Egyrészt, ahogy már említettem ez volt az első békekikényszerítő misszió az ENSZ égisze alatt. Másrészt a humanitárius intervenció tapasztalatai – főként a negatív megítélés – meghatározóvá vált későbbi konfliktusok esetében is. Példa erre az ENSZ tétlensége és megkésett beavatkozása a ruandai események során. A szomáliai humanitárius intervencióról még hosszasan lehetne írni, azonban mivel nem ez a dolgozatom fő témája, így most időrendi sorrendben haladok tovább Szomália történetével.⁶⁵

Fontos azonban, hogy az ENSZ csapatok kivonása nem azt jelentette, hogy Szomáliában megszűntek a problémák. Tulajdonképpen kimondhatjuk, hogy a szomáliai polgárháború napjainkig folyamatosan tart. 2000-ben alakult meg a klánok vezetői megegyeztek egy átmeneti kormány létrehozásában, az Átmeneti Nemzeti Kormány Abdiquassam Salad Hassan vezetésével alakult meg, azonban a hadurak egy része nem fogadta el a hatalmat, így létrejött egy rivális szervezet, a Szomáli Megbékélési és Helyreállítási Tanács.⁶⁶ 2005-ben állt össze az Átmeneti Szövetséges Kormány, amelyet az ENSZ Szomália törvényes kormányaként fogadott el.⁶⁷ Szomáliában hatalmas problémát jelentett az Iszlám Bíróságok Szövetsége, Barre elmenekülése után az igazságszolgáltatás összeomlott és az iszlám vallás alapján működő bíróságok jöttek létre, eleinte csak klánonként működtek ezek, később azonban szövetségre léptek egymással.⁶⁸ A bíróságok hatalma végül a belső széthúzás, valamint Etiópia az Átmeneti

⁶⁵ SÜLYÖK 2003 201 - 204.o

⁶⁶ KISS Álmos Péter – BESENYŐ János – RESPERGER István (2014): *Országismertető Szomália*. Budapest, Honvéd Vezérkar Tudományos Kutatóhely és Magyar Honvédség Geoinformációs Szolgálat. 53.o

⁶⁷ KISS – BESENYŐ – RESPERGER i.m. 54.o

⁶⁸ KISS – BESENYŐ – RESPERGER i.m. 56.o

Szövetséges Kormány melletti támogatása miatt szűnt meg.⁶⁹ Etiópia nem nézte jó szemmel egy iszlám fundamentalista politikai alakulat létrejöttét a szomszédságában, így reguláris erőit vetette be a bíróságok ellen.⁷⁰ Részben sikerült kiegyeznie a kormánynak a milíciákkal, részben azonban gerillaharcra tértek át, ez azért nagyon fontos mozzanat Szomália történetének esetében, ugyanis a legelszántabb ilyen iszlamista milícia az al-Shabaab volt, amely jelenléte a mai napig meghatározó Szomáliában.⁷¹

Időközben az országban több nemzetközi beavatkozás is történt, 2005-ben kezdődött az IGAD (Kormányközi Fejlesztési Hatóság) IGASOM nevű művelete, amely kudarcba fulladt a hiányzó költségvetés és a fegyverembargó miatti szomáliai fegyveres erők létrehozásának ellehetetlenítése miatt.⁷² 2007-ben az ENSZ átvette a mandátumot és AMISOM néven folytatta azt békekikényszerítő műveletként a kormányt támogatva.⁷³ Az AMISOM nagyban hozzásegített ebben az időszakban az al-Shabaab meggyengítéséhez, amelyet később egy hatalmas belső széthúzás még tovább fokozott.⁷⁴ Ugyan 2012-ben sokan úgy gondolták, hogy a veszteségek miatt az al-Shabaab meg fog szűnni, 2014-ben összehangolt gerillaműveleteivel és terrortámadásaival bizonyította, hogy a szervezet erősebb, mint valaha.⁷⁵

Az Európai Unió is hozzájárul a térség stabilizálásához, három különböző műveletet is indított Szomáliában. 2008-ban kezdődött az Atalanta művelet, amely a kalóztevékenységek ellen lép fel.⁷⁶ Az EUCAP 2012 óta segíti Szomália tengeri bűnüldözési képességeinek kiépítését, végül pedig az EUTM Szomália 2012 óta nyújt kiképzést, mentorálást és tanácsadást a Szomáliai Nemzeti Fegyveres Erőknek.⁷⁷

2012-ben nem demokratikus úton alakult meg a Szomáli Szövetségi Kormány, a Hasszan Mohamud vezette hatalom Szomália külkapcsolatait ugyan fellendítette, a belbiztonság, valamint a közigazgatás állapotán nem volt képes változtatni⁷⁸

⁶⁹ Uo.

⁷⁰ Uo.

⁷¹ KISS – BESENYŐ – RESPERGER i.m.57.o

⁷² KISS – BESENYŐ – RESPERGER i.m. 58.o

⁷³ Uo.

⁷⁴ KISS – BESENYŐ – RESPERGER i.m. 62.o

⁷⁵ Uo.

⁷⁶ CONSILIUM EUROPE: *Operation Atalanta EUTM Somalia mandates extended for two years*

<https://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2022/12/12/operation-atalanta-eutm-somalia-and-eucap-somalia-mandates-extended-for-two-years/>

⁷⁷ CONSILIUM EUROPA: *Operation Atalanta EUTM Somalia mandates extended for two years*

<https://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2022/12/12/operation-atalanta-eutm-somalia-and-eucap-somalia-mandates-extended-for-two-years/>

⁷⁸ MARSÁI Viktor (2016): A szomáliai helyzet két kutatóút tükrében. *Afrika Tanulmányok folyóirat*, X. évf. I-II. sz. 7.o

Szomália mai helyzetéhez az al-Sabaab működése, terrortámadások és klánok közötti összecsapások közepette jutunk el. Azt, hogy az ország biztonsági helyzete hogy áll ma, a következő fejezetben fejtem ki.

Szomália biztonsági környezete

A következőkben Szomália aktuális biztonsági helyzetét fogom bemutatni annak érdekében, hogy lássuk, pontosan milyen történésekre is kell reagálnia a nemzetközi szervezeteknek a humanitárius segítségnyújtás során. Azt, hogy milyen problémákkal kell megküzdenie az országnak a Barry Buzan által megfogalmazott öt biztonsági szektor alapján fogom értékelni. Barry Buzan és kollégái szerint a biztonság öt különböző szektorra bontható, ez az öt szektor pedig a katonai, a politikai, a gazdasági, a társadalmi és a környezeti. Ez a szemlélet ugyan már viszonylag régi, hiszen az 1980-as években dolgozták ki, mégis egy kiváló módszer a különböző területek szétválasztására. Ugyan a valóságban ezek fedhetik egymást és hatással vannak egymásra, s „*úgy működnek, mint különböző optikai lencsék, amelyeken keresztül a valóság más-más szeletét vehetjük szemügyre.*”⁷⁹

Katonai szektor

Szomália katonai biztonságáról a The Military Balance legfrissebb, 2024 februárjában kiadott adatokat felhasználva a következőket lehet elmondani.

Az országban zajló évtizedek óta tartó konfliktusok miatt Szomália ma is törékeny államként írható le. Fegyveres ereje, a Szomáliai Nemzeti Hadsereg (Somali National Alliance – későbbiekben SNA) korlátozott katonai és szervezeti képességekkel rendelkezik. Az SNA állománya 13.900 fő, valamint együttműködnek a klánalapú milíciacsoportokkal a helyi kapcsolatok és a hatékonyság megerősítése érdekében.⁸⁰ A hadsereg fejlesztése szempontjából komoly problémát jelent a belföldi képzési kapacitást biztosító személyzet kinevelése, hogy lehetővé váljon a szerves továbbképzés. A hadsereg kapacitásainak fejlesztése érdekében több szervezet és állam segítségére támaszkodik, Törökország például jelentős katonai kiképző létesítményt hozott létre az országban. Emellett az Európai Unió EUTM Somalia misszió célja is a szomáliai védelmi erők megerősítése. A szomáliai fegyveres erők felszerelésének állománya korlátozott és eklektikus. A légi és tengeri erők újjáépítésére és felszerelésére

⁷⁹ GAZDAG – REMEK i.m. 20.o

⁸⁰ THE INTERNATIONAL INSTITUTE FOR STRATEGIC STUDIES (2024): *The Military Balance 2024*. Routledge, London. 515.o

vonatkozó kormányzati tervek egyelőre nem valósultak meg. Általánosságban elmondható, hogy az állam nem rendelkezik hazai védelmi ipari kapacitással. Ahogy azt már említettem Szomália nagyrészt külföldi segítségre támaszkodik. 2022 áprilisa óta az Afrikai Unió ATMIS művelete lépett a korábbi ENSZ mandátumú AMISOM helyébe. Az eredeti elképzelés szerint az ATMIS 2024 végére vonja ki csapatait Szomáliából. Emellett az Amerikai Egyesült Államok önállóan is támogatja az országot.⁸¹

Szomália legfőbb katonai kihívása az al-Shabaab jelenléte és terrorcselekményei. A terrorszervezet 2007-ben vált az ország legnagyobb lázadó milíciájává, az Amerikai Egyesült Államok pedig 2008-ban deklarálta hivatalosan terrorszervezetté az al-Shabaab-ot.⁸² Az al-Shabaab széles körben tevékenykedik az országban, ezzel gyengítve Szomália katonai biztonságát. A terrorszervezet a kormányerők, a békefenntartók és a civilek ellen egyaránt indítanak támadásokat. Csak néhány példát említve a közelmúltból 2024 júliusában egy autóba rejtett bomba okozta több civil áldozat halálát a fővárosban, Mogadishuban.⁸³ 2024 márciusában pedig egy a szintén a fővárosban található hotelt támadtak meg fegyveresek, az ostromot szintén magára vállalta az al-Shabaab. A hotel kiválasztása nem véletlenszerű volt, egy a kormánytisztviselők körében népszerű szálloda volt a célpont.⁸⁴

Az al-Shabaab tevékenysége mellett 2023 elején egy régóta viszonylag békés helyzet vált ismét konfliktusossá. Puntföld és Szomáliföld között ismét harcok törtek ki, melyre válaszul a helyi klánok visszavették az irányítást Puntland közigazgatása felett.

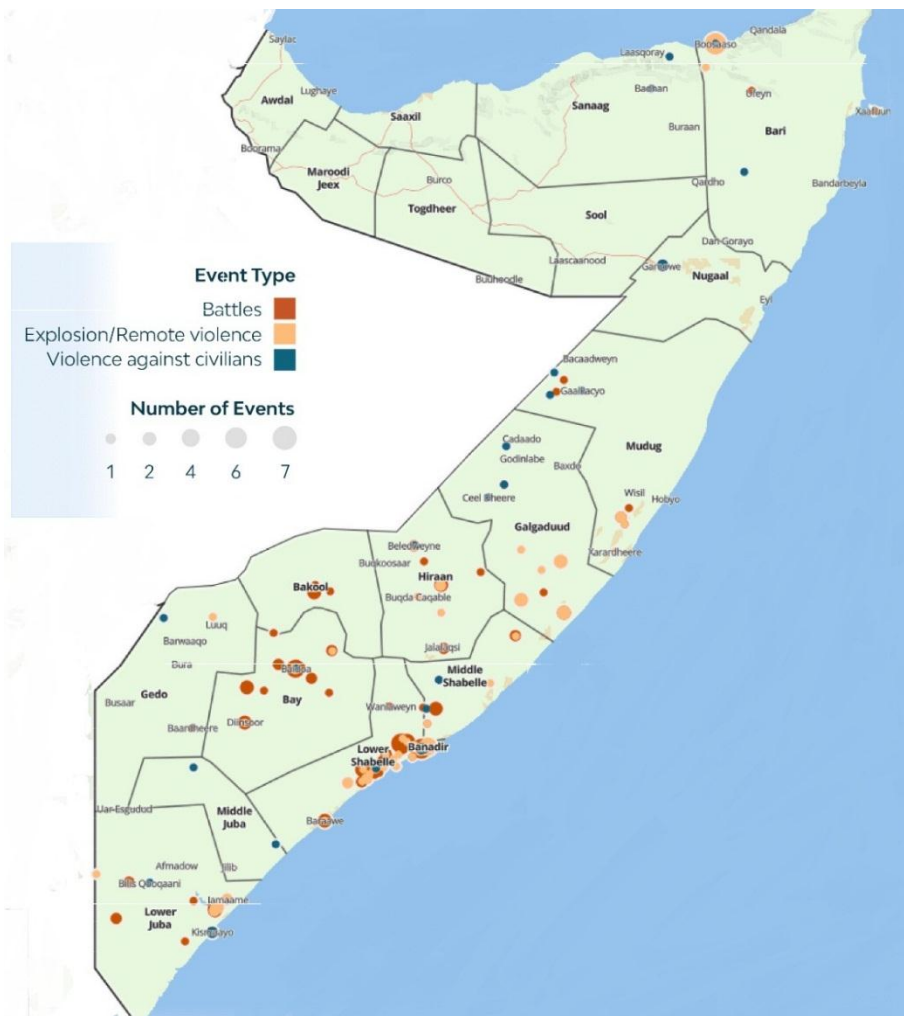
Szomália katonai biztonságának törekénységét szemléltetve lejjebb egy térképet láthatunk, amely a 2024 januárja és februárja között történt erőszakos cselekményeket ábrázolja. Az ábra piros színnel jelzi a harcokat, sárgával jelöli a robbantásokat és kékkel a civil lakosság ellen elkövetett erőszakot. Azt, hogy hány ilyen esemény történt az adott helyszínen a jelölés mérete jelzi. A térképen jól látható, hogy a valamilyen robbantással (például bombák, gránátok) járó cselekmények a legjellemzőbbek, illetve leginkább a fővároshoz, Mogadishuhoz közeleső területeken jellemzőek harci események.

⁸¹ THE INTERNATIONAL INSTITUTE FOR STRATEGIC STUDIES 2024 515.o

⁸² REGILME, F. Salvador Santino – SPOLDI, Elisabetta (2024): *Children's rights in Somalia: dignity under siege in armed conflict* https://www.researchgate.net/profile/Salvador-Santino-Jr-Regilme/publication/381513540_Children's_rights_in_Somalia_Dignity_under_siege_in_armed_conflict/links/671dc3685a4ee7261d09a2e/Childrens-rights-in-Somalia-Dignity-under-siege-in-armed-conflict.pdf (2024.11.04.) 148.o

⁸³ ADEN, Ibrahim – RUKANGA, Basillioh (2024): *Car bomb kills Somalis watching Euro football final*. Forrás: <https://www.bbc.com/news/articles/cd163e4yll4o> (2024.10.17.)

⁸⁴ WRIGHT, George – WAFULA, Ina: *Somalia's Syl hotel attacked by al-Shabab fighters in Mogadishu*. Forrás: <https://www.bbc.com/news/world-africa-68569023> (2024.10.17.)

1. ábra Harci események Szomáliában⁸⁵

Politikai szektor

Szomália 1991-es összeomlása után az ország politikai rendszerét is újra kellett építeni. A szomáliai állam magját képező központi intézmények is megszűntek, ez pedig egy klánalapú rendszer kialakulásához vezetett, amely kedvezett a visszaélések növekedésének. A korrupció jelentős probléma az országban, ami akadályozza a szegénység csökkentését és a gazdasági növekedést. A korrupció ellenes küzdelmet hátráltatja az elavult jogi rendszer, valamint az is, hogy az elmúlt évtizedekből nem volt példa erős, jó kormányzásra.⁸⁶ A korrupció többek között a humanitárius segélyt is érinti, de erről később még szót ejtek.

Legutóbb Szomáliában 2022-ben zajlottak a választások igencsak szokatlan körülmények között a biztonsági kockázatok miatt a választásra egyrészt egy évvel később

⁸⁵ ACLED: Situation Update | February 2024 Somalia: Al-Shabaab's Infiltration of a Military Base in Mogadishu and Somaliland's Conflict <https://acleddata.com/2024/03/01/situation-update-february-2024-al-shabaabs-infiltration-of-a-military-base-in-mogadishu-and-somalilands-conflict/> (2024.11.14.)

⁸⁶ Dr AFYARE Abdifatah Ahmed Ali (2024): The Impact of Corruption on Local Government Performance in Mogadishu, Somalia. <https://ssrn.com/abstract=4914714> 2.o

került sor, másrészt pedig mindössze 328, a legbefolyásosabb klánok által delegált képviselő döntött az új elnökről. 2022-től ismét Hassan Sheikh Mohamud az elnök, aki korábban, 2012 és 2016 között már betöltötte ezt a tisztséget. A választásokkal kapcsolatos aggodalmukat fejezték ki többen, hogy az al-Shabaab megvesztegetett képviselők révén bekerül a parlamentbe és közvetve irányítja azt.⁸⁷ Utóbbi félelem alaptalannak bizonyult, ugyanis a kormány határozottan lép fel a terrrorszervezet ellen, 2023-ban offenzívát indított ellenük.⁸⁸

Általánosságban nézve Szomália kormánya gyenge kormányzat. Az elmúlt 18 évben 9 elnöke, 18 miniszterelnöke és sűrűn változó kormánytisztviselői voltak az országnak. Ez többek között például állandóan változó gazdaságpolitikákhoz vezetett, a folyamatos változás miatt pedig lehetetlen stabil kormányzatot kialakítani.⁸⁹

Gazdasági szektor

Az országban zajló polgárháború, az erős politikai vezetés, a szélsőséges körülmények Szomália gazdasági helyzetére is rányomta a bélyeget. A tragikus történelem mellett a közelmúlt eseményei, például a COVID-19, az áradások, a szárazság vagy épp a sáskainvázio tovább nehezítette az ország túlélését, azonban ennek ellenére is gazdasági növekedés figyelhető meg az országban.⁹⁰ Jelenleg Szomália bruttó hazai terméke 12,5 milliárd dollár, az egy főre jutó GDP 757 dollár, az infláció növekedése pedig 4,1%-os.⁹¹ 2015 óta az ország GDP-je lassan ugyan, de folyamatosan növekszik, 2023-ról 2024-re a növekedés 3,7%-os volt.⁹² A World Population Review statisztikája alapján Szomália GDP szerint 212 országból a 142. helyen áll, az afrikai kontinensen pedig 54 országból a 34.⁹³ A mutatók javulása ellenére is látható, hogy az ország világviszonylatban és Afrikán belül is a rangsor középmezőnye alatt áll. Szomália szegénységi rátája 73%, a lakosság 43%-a pedig mélyszegénységben él, ezzel pedig Afrika szarva a világ legszegényebb országai közé tartozik.⁹⁴ A fejlődő országokra, amilyen Szomália is, jellemző, hogy a gazdasági növekedés érdekében külföldi támogatásra

⁸⁷ ALI, Mohamed (2022): Somalia's new president elected by 327 people. <https://www.bbc.com/news/world-africa-61438047>

⁸⁸ MUIBU, Daisy (2024): Somalia's Stalled Offensive Against al-Shabaab: Taking Stock of Obstacles. *CTC Sentinel* 17. évf. 2. sz. 18.o

⁸⁹ IZOBO, Mary (2019): The Impact of Foreign Aid in Africa: A case study of Botswana and Somalia. *Journal of Rule of Law*, 5. évf. 6-7.o

⁹⁰ ADEN Abdisalan – ABDIKAFI Mohamed – ABDI Hassan (2024): Exploring the dynamics of inflation, unemployment, and economic growth in Somalia: a VECM analysis. *Cogent Economics & Finance*, 12 évf. 1 sz. 2.o

⁹¹ THE INTERNATIONAL INSTITUTE FOR STRATEGIC STUDIES 2024 516.o

⁹² Uo.

⁹³ WORLD POPULATION REVIEW: *Countries by GDP* <https://worldpopulationreview.com/countries/by-gdp>

⁹⁴ ADEN – ABDIKAFI – ABDI 2024 2.o

támaszkodnak és jelentős külső adósságot halmoznak fel, ezzel pedig függőségi viszonyba kerülnek az őket segítőkkal.⁹⁵ Nem a legfrissebb adat ugyan, de 2014-ben például Szomália külső adóssága 5,3 milliárd dollár volt, ami az akkor GDP 93%-a volt.⁹⁶

Összességében tehát Szomália gazdasági helyzete instabil, a szegénység hatalmas, emellett az ország szorosan függ a külföldi támogatóitól. Tovább nehezítik az ország gazdasági helyzetét a folyamatos extrém időjárás például, ami negatívan befolyásolja a mezőgazdaságot. Ez egyrészt a lakosság élelmiszerellátásában okoz problémát, másrészt pedig a szomáliaiak nagy része mezőgazdasággal foglalkozik, így a megélhetésüket is veszélyezteti.

Társadalmi szektor

Szomália lakossága 12.693.796 fő, melynek, ahogy azt az előző alfejezetben említettem, majdnem fele mélyszegénységben él.⁹⁷ A szegénység a legnagyobb mértékben a nomád népeket, majd pedig a vidékieket érinti.⁹⁸ Az ilyen mértékű szegénység alapjaiban határozza meg egy ország társadalmát, azonban ez még egészségügyi, oktatási, foglalkoztatási és egyéb problémákkal is kiegészül, amelyeket a továbbiakban fejtek ki.

Szomáliában a munkanélküliségi ráta kiemelkedően magas a térségben. Évek óta 20% körüli ez a mutató, határos országokban, Kenyában és Etiópiában ugyanez a szám 5% körüli, szomszédságából egyedül Dzsibuti számai rosszabbak, ott 26%-os a munkanélküliségi ráta.⁹⁹

A munkanélküliség mellett az egészségügyet is rengeteg probléma érinti. A csecsemőhalandósági ráta az egészségügy helyzetének vizsgálatakor egy nagyon fontos adat. Szomália ebben a tekintetben, a régióban és az egész világon az egyik legrosszabbul teljesít, minden 1000 élveszületésre 73 halvaszületett csecsemő jut.¹⁰⁰

Szomália rendelkezik a világ egyik legrosszabb egészségügyi rendszerével. A kormányzati kiadások mindössze 1%-át költi az egészségügyre, emellett pedig hatalmas az emberhiány az egészségügyben dolgozók tekintetében, aminek egyik okaként a kivándorlás róható fel. A rossz egészségügyi ellátás miatt nem meglepő, hogy a várható életkor az országban

⁹⁵ Uo.

⁹⁶ WARSAME, Zakarie Abdi — ABDI, Abdirahman Omar (2024): Impact of External Debt and Energy Consumption on Environmental Quality in Somalia. *International Journal of Energy Economics and Policy*, 14. évf. 5. sz. 521.o

⁹⁷ THE INTERNATIONAL INSTITUTE FOR STRATEGIC STUDIES 516.o

⁹⁸ FOOD AND AGRICULTURE ORGANIZATION OF THE UNITED NATIONS (2024): Review of Gu 2024 Rainfall Performance, Haggaa Outlook and Implications on Livelihoods over Somali Forrás: https://www.faoswalim.org/resources/site_files/Gu%202024%20Rainfall_performance_review_and_Impacts_on_Livelihood.pdf (2024.10.18.) 6.o

⁹⁹ Somalia Unemployment Rate <https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/SOM/somalia/unemployment-rate>

¹⁰⁰ DAHIR, Abdi Ali et al. (2024): The risk factors of infant mortality in Somalia: evidence from the 2018/2019 Somali health & demographic survey. *BMC Pediatrics*, 24. évf. 486. sz. 2.o

55,7 év és csak a lakosság 25%-a számára elérhető az alapvető egészségügyi ellátás.¹⁰¹ Sokkoló adat még, hogy Szomáliában átlagosan 8-ból egy gyermek hal meg mielőtt betöltené az ötödik életévét.¹⁰²

Az országban jelentős a gyermekkatonák száma, különösen aggasztó, hogy nem „csak” a terrrorszervezetek toboroznak gyerekeket, hanem a nemzeti fegyveres erők és szövetségesei is (pl.: klánmilíciák). 2017-es adatok szerint Szomáliában toborozták és alkalmazták a legtöbb gyerekkatonát, több mint 2000 gyermek vett részt valamilyen katonai tevékenységben.¹⁰³ Az al-Shabaab jellemzően nyilvános helyeken hajt végre kényszerszertoborzásokat, valamint emberrablásokat, a toborzás után kiképzik a gyerekeket, majd öngyilkos merénylőként, katonaként, kémként vagy valamilyen kiszolgálóként vetik be őket. A kormány fegyveres ereje által végrehajtott emberrablásokat hivatalosan ritkán igazolják, azonban az SNA-ban jelentős számú gyerek tevékenykedik reguláris katonaként vagy őrszemként.¹⁰⁴

Az UNICEF jelentése szerint Szomáliában 6,7 millió ember szorul egészségügyi beavatkozásra, 4,9 millió embernek van szüksége élelmiszersegélyre, 3,9 millió gyermeknek pedig edukációs támogatásra, emellett az országban 8 millióan nélkülözik a biztonságos vízhez való hozzájutást. Különösen nagy veszélynek vannak kitéve a gyerekek, akik sérelmére nagy számban történik fizikai erőszak, szexuális visszaélés, valamint katonai toborzás.¹⁰⁵

A szélsőséges időjárási viszonyok miatt a belső vándorlás szinte folyamatos az országban. Egy-egy esős évszak idején rengeteg embert kell áttelepíteni az éppen élhetőbb területekre. Közel 4 millió embernek kellett elhagynia otthonát és az országon belül vándorolni, emellett majd 1 millió szomáliai lakos költözött át a szomszédos országokba.¹⁰⁶

Összességében elmondható tehát, hogy Szomália lakosságának különböző nagyon súlyos társadalmi problémáival kell nap, mint nap szembenéznie.

Környezeti szektor

¹⁰¹ HIDIG, Sakarie Mustafe – ALI, Mohamed Hanfi A. rahman– EGEH, Good Ahmed: The challenges facing the healthcare system in Somalia: A review and The Way Forward. *Healthcare Issues* 3 évf. 1 sz. 6 – 16. o

¹⁰² https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/where/africa/somalia_en#how-are-we-helping

¹⁰³ REGILME – SPOLDI 2024 136.o

¹⁰⁴ REGILME – SPOLDI 2024 144.o

¹⁰⁵ UNICEF: *Somalia* <https://www.unicef.org/appeals/somalia>

¹⁰⁶ EUROPEAN CONSILIUM: *How We Are Helping* https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/where/africa/somalia_en#how-are-we-helping

Szomália környezeti biztonsága a klímaváltozás miatt egyre rosszabbá válik, folyamatos, egymást váltó áradásoknak és szárazságnak van kitéve az ország, ez pedig instabilitáshoz vezet az élelmiszerbiztonságban is.¹⁰⁷

Szomália jelenleg az elmúlt 40 év legsúlyosabb szárazságával néz szembe. A legutóbbi esős évszakok, beleértve a 2024 áprilistól júniusáig tartó időszakot, rendkívül gyenge esőzést hoztak. A szakirodalom, amelyet ehhez az alfejezethez használtam fel, még az idei év áprilisa előtt íródott, így akkor még csak feltételezte, hogy az idei esős évszak is gyenge lesz, azóta azonban már készültek jelentések, így már biztosra tudhatjuk, hogy az átlagosnál kevesebb esőzés volt a Gu évszakban (így nevezik az áprilistól júniusig tartó hónapokat). Sőt az esős évszak alatt is volt több mint három hétig tartó szárazság. Ez az extrém szárazság pedig hatalmas mértékben veszélyezteti a lakosság élelmiszerbiztonságát. Legutóbb 2011-ben volt hasonlóan nagy aszály az országban, ami 250.000 ember életét követelte és többszázezer embernek kellett miatta elhagynia otthonát jobb körülményeket keresve.¹⁰⁸

A szárazságot követő áradások tovább nehezítik a helyzetet az országban. Ilyenkor további kitelepítésekre van szükség, emellett emberáldozatokat és gazdasági károkat követelnek a nagy árvizek. Arról nem is beszélve, hogy az áradások komoly egészségügyi kockázatot is jelentenek különböző betegségek terjesztésében, mint például akut hasmenéses fertőzések és kolera.¹⁰⁹

A földek minősége is folyamatosan romlik az országban, ennek fő okai a túllegeltetés, a fák kivágása, a rossz földművelési gyakorlatok, valamint a nem megfelelő körültekintés a talaj- és vízvédelem tekintetében. Részben ez vezet el minket a következő kritikus ponthoz. Komoly környezeti problémát jelent ugyanis még a vízhiány, ami elsősorban nem a természet miatt, hanem az emberi beavatkozástól ered. Szomáliában a vízhiány a rossz vízügyi gazdálkodásnak köszönhető. A talajvizek rendkívül rossz minőségűek a szennyezés miatt, de emellett az éghajlatváltozás is közrejátszik a víz elérhetetlenségéhez.¹¹⁰

Fontosnak éreztem összegezni, hogy mik azok a problémák, amelyekkel jelenleg szemben állunk Szomália esetében. Az elemzésből jól látszik sajnos, hogy a biztonság öt szektorának mindegyike instabil az országban. Elmondható emellett, hogy a különböző

¹⁰⁷ AHMED, Mohamed Mustaf et al. (2024): *The Nexus of Climate Change, Food Insecurity, and Conflict in Somalia: A Comprehensive Analysis of Multifaceted Challenges and Resilience Strategies* <https://doi.org/10.12688/f1000research.154400.1> (2024.10.18.) 4.o

¹⁰⁸ FOOD AND AGRICULTURE ORGANIZATION OF THE UNITED NATIONS 2024 4.o

¹⁰⁹ AHMED et al. 2024 4-5.o

¹¹⁰ FOOD AND AGRICULTURE ORGANIZATION OF THE UNITED NATIONS 2024 5.o

szektorok kölcsönösen hatnak egymásra, tovább fokozva a helyzetet. Lássuk tehát a következő fejezetben, hogy a nemzetközi szervezetek, hogyan igyekeznek segíteni ezeken a kihívásokon.

Nemzetközi szervezetek Szomáliában

Ebben a fejezetben számba veszem, hogy mely nemzetközi szervezetek vannak jelen Szomáliában és milyen segítséget nyújtanak az országnak. Fontos, hogy itt csak a konkrét humanitárius segélyekről írok, a békefenntartó missziókat korábban már említettem, így azokról most nem ejtek szót. Az elemzéshez hat nemzetközi szervezetet választottam ki, az ENSZ, a Nemzetközi Vöröskereszt és az Európai Unió szerepe megkérdőjelezhetetlen a humanitárius segítségnyújtás kapcsán. Az eddigiek mellett az Afrikai Unió, mint a térség vezető szervezete szintén érdekes kutatásom szempontjából. A NATO szerepvállalása más nézőpontból közelíti meg a segélyezést katonai-politikai szervezatként, így az Észak-Atlanti Szerződés Szervezetének tevékenységét is vizsgálom. Ezek mellett egy speciálisabb területtel foglalkozó nemzetközi szervezet segítségnyújtási programját is szerettem volna kutatni, így esett a választásom a Nemzetközi Migrációs Szervezetre.

A következőkben felsorolt adatokat a nemzetközi szervezetek hivatalos honlapjairól gyűjtöttem össze. Az elemzésben látható sorrendet pedig az alapján határoztam meg, hogy mióta nyújt humanitárius segítyt az adott nemzetközi szervezet Szomáliában.

Egyesült Nemzetek Szervezete

Az ENSZ szomáliai tevékenységével kezdem a felsorolást.¹¹¹ Az Egyesült Nemzetek Szervezete már 1960 óta nyújt segítséget a kelet-afrikai országnak. Ezzel az ENSZ az a szervezet, amely a legrégebb óta nyújt humanitárius segítséget Szomáliának.

Az ENSZ nevéhez fűződik a Szomáliai Humanitárius Alap (Somalia Humanitarian Fund – Alap, továbbiakban Alap), amely segítségével a kormányok, illetve magánszemélyek adományozni tudnak, melyből aztán finanszírozzák a humanitárius segítségnyújtást. 2010 óta az Alap 758 millió dollárt (összehasonlítás végett jelenlegi árfolyamon ez 701 millió eurónak felel meg) gyűjtött. 2023-ban 71 millió dollárral támogatták az adományozók az Alapot, ez

¹¹¹ Az ENSZ szomáliai humanitárius segítségnyújtásához a következő weboldalról gyűjtöttem adatokat: <https://www.unocha.org/somalia> (2024.10.26.)

egyébként a humanitárius segítségnyújtás teljes költségvetésének mindössze 6%-át tette ki. 2024 augusztusáig nagyjából 31 millió dollárt sikerült összegyűjteni a teljes szükség összeg pedig 1,6 milliárd dollár. Összehasonlításképpen a Humanitarian Needs and Response Plan minden évben különböző összegeket határoz meg, mint szükséges pénzmennyiség. Ennek egy részét teszi ki az Alap. Az elmúlt négy évben 2020 és 2022 között a kért összeg 80-90%-át sikerült teljesíteni. Ezzel szemben 2023-ban mindössze 47%-ot támogattak. Különösen érdekes ez úgy, hogy az elmúlt időszakban 2022-ben teljesítették a legnagyobb mértékben a szükséges összeget, pedig ebben az évben 2,27 milliárd dollárra volt szükség, ami az eddigi legnagyobb volt. Az idei évre a már említett 1,6 milliárd dolláros pénzmennyiség csupán 39,6%-át támogatták.¹¹² Ezáltal az év végig várhatóan még a tavalyi évnél is alacsonyabb százalék fog teljesülni.

Az Alap a következő területekhez járul hozzá pénzügyileg, valamint ezek az ENSZ szomáliai humanitárius segítségnyújtás célpontjai is:¹¹³

- élelmiszerbiztonság,
- táplálkozási szolgáltatások,
- WASH (azaz Water, sanitation and hygiene, tehát víz, szennyvízelvezetés és higiénia),
- menedékek biztosítása,
- egészségügyi szolgáltatások,
- többcélú készpénz,
- védelem (ezen belül a nemi alapuló bántalmazás elleni védelem, a gyermekvédelem, a robbanásveszély és a lakhatás védelme),
- oktatás,
- a táborok koordinálása és irányítása,
- menekültügyre adott válasz,
- logisztika,
- illetve maga a segítségnyújtás lehetővé tétele.

Ezen területek közül a legtöbb pénzt az élelmiszerbiztonság, az egészségügy, a táplálkozási szolgáltatások és a védelem igényli.

¹¹² *Somalia 2024 Humanitarian funding overview (As of 31 October 2024)*

<https://www.unocha.org/publications/report/somalia/somalia-2024-humanitarian-funding-overview-31-october-2024> (2024.11.09.)

¹¹³ *Somalia 2024 Humanitarian funding overview (As of 31 October 2024)*

<https://www.unocha.org/publications/report/somalia/somalia-2024-humanitarian-funding-overview-31-october-2024> (2024.11.09.)

Az Alap létrehozása mellett az ENSZ rendelkezik egy a humanitárius segítségnyújtás megvalósítására irányuló tervvel. Az ENSZ három stratégiai célkitűzése a térségben elsőként a megelőzés és a katasztrófák hatásainak csökkentése, majd a létfontosságú alapszükségletekhez való biztonságos, inkluzív és emberhez méltó hozzájutás, végül pedig a kirekesztés, az otthon elhagyására kényszerítettség és a civilek elleni támadások kockázatának kezelése. Az ENSZ felosztotta Szomáliát az alapján, hogy mennyire van az adott terület a különböző kockázatoknak kitéve és a 2024-es terveik szerint a leginkább kitétt „szélsőséges” és „katasztrofális” helyzetben lévő területekre fókuszálnak, emellett pedig a nem sürgősségi helyzetek megoldása már nem tartoznak a stratégiai célkitűzések közé. Ezzel az intézkedéssel a pénzügyi igények jelentősen lecsökkentek, valamint azoknak az embereknek a száma is, akik segítségre szorulnak. A fókuszba kerülnek a tartós megoldások a lakóhelyüket elhagyni kényszerült emberek számára, a sebezhetőségen alapuló, szociális biztonsági háló támogatása valamint a vízgazdálkodás és katasztrófakockázat-csökkentés. Az ENSZ fontosnak tartja a kockázattudatos tervezést, valamint azt is, hogy szorosan együttműködjön más nemzetközi szervezetekkel is a minél gyorsabb és hatékonyabb reagálás érdekében.

Az ENSZ stratégiájáról hosszasan lehetne még írni, de dolgozatom témájához kapcsolódóan a leírtakat tartom a legfontosabb pontoknak.

Nemzetközi Vörös Kereszt

A Vöröskereszt szomáliai tevékenységével folytatom az ismertetést.¹¹⁴ A szervezet munkája az országban igen hosszú időre nyúlik vissza, már 1977 óta segítik az arra rászorulókat a kelet-afrikai államban. Szomáliában a Vöröskereszt a szomáliai Vörös Félhold Társaságon (Somali Red Crescent Society - SRCS) keresztül nyújt segítséget. Jelenleg a Vöröskereszt fő tevékenységei az országban a következők:

- a fogvatartottak életkörülményeinek javítása
- a civil lakosság védelme
- a családi kötelékek védelme
- a nemzetközi humanitárius jog előmozdítása
- az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés javítása

¹¹⁴ A Nemzetközi Vöröskereszt adatait elsősorban a következő oldalról gyűjtöttem:
<https://www.icrc.org/en/where-we-work/somalia> (2024.10.26.)

- az akut hasmenéses megbetegedésekre való reakció
- fizikai rehabilitáció
- elsősegélynyújtás és kórházi ellátás
- sürgősségi segély és a létbiztonság helyreállítása
- a tiszta vízhez, szennyvízelvezetéshez és egészségügyi/infrastrukturális szolgáltatásokhoz való hozzáférés

A fogvatartottak körülményeinek javítása köré tartozik a fogvatartott személy és családja közötti kapcsolattartás segítése, egészségügyi ellátmány, élelmiszersegély, illetve alapvető személyes tárgyak (mint például matrac vagy takaró) átadása. A 2024 januárjától 2024 júniusáig tartó időszakban 67 valamilyen konfliktussal kapcsolatos eseményt regisztráltak az országban, ennek kapcsán az érintettek támogatást kaptak a felépüléshez. A családi kapcsolatok védelmeként a Vöröskereszten keresztül számos üzenetváltás, valamint telefonhívás ment végbe az egymástól elszakított családtagok között, valamint a szomáliai Vörös Félhold Társaság 257 személyt talált meg, akiket a családjuk eltűntként kezelte. A nemzetközi humanitárius jog előmozdításának érdekében a szervezet igyekszik edukálni a fegyveres erők és különböző intézmények tagjait. Az SRCS klinikáin a már említett időtartam alatt majd 150.000 ember kapott egészségügyi ellátást, a szervezet emellett kiemelt hangsúlyt helyez az alultápláltság elleni küzdelemre, a szakemberek továbbképzésére, valamint az egészségügyi ellátmányok adományozására. A rehabilitációs tevékenységek során az SRCS mankókat, kerekesszékeket, protézist és különböző a mindennapi élethez szükséges eszközökkel támogatja az arra rászorulókat, valamint fizioterápiás kezelést nyújtanak. A gyakori fegyveres konfliktusok miatt az SRCS majd 4000 sebesültet látott el, illetve folyamatosan elsősegély tanfolyamokat szerveznek. A megélhetés javítása érdekében készpénzzel, valamint különböző mezőgazdasági alapanyagokkal támogatják a gazdálkodókat és vállalkozókat. Szakképzések és tanfolyamokat szerveznek a fiataloknak és a menedékeken élők számára pedig olyan alapvető tárgyakat adományoznak, mint például szűnyogháló vagy matracok. A vízellátórendszerek kiépítésével, különböző tisztálkodási szerek ajándékozásával és a sürgősségi vízszállítással próbálja az SRCS előmozdítani a vízhez és a higiéniához való hozzáférést. Összességében ezek azok a feladatok, amelyeket a Vöröskereszt ellát Szomália lakosságának támogatásáért.¹¹⁵

¹¹⁵ ICRC: Somalia *Facts and Figures Jan June 2024* <https://blogs.icrc.org/somalia/wp-content/uploads/sites/99/2024/08/ENG-Facts-and-Figures-Jan-June-2024.pdf>

2023-ban a szomáliai művelet a Vöröskereszt 9. legnagyobbja volt, 79,8 millió svájci frankot fordítottak a szomáliai humanitárius segítségnyújtásra, összehasonlításként ez nagyjából 85,5 millió eurónak felel meg.¹¹⁶

Európai Unió

Az Európai Unió szomáliai munkájával folytatom a sort.¹¹⁷ Az EU komoly támogatást nyújt az ország számára már évtizedek óta, 1994-ben kezdte meg tevékenységét Szomáliában. 2009 és 2022 között összesen 4,3 milliárd eurót fordított az Unió Szomália segítésére.¹¹⁸ A 2024-es évre 81,5 millió eurót különítettek félre a kelet-afrikai ország humanitárius segélyezésére. 2023-ban még ennél is nagyobb összeggel támogatták a szomáliai humanitárius segítségnyújtást, akkor 84,3 millió eurót fordítottak erre. Az EU-s költségvetés fő finanszírozási területei a következők:

- élelmiszersegély,
- alapvető egészségügyi és táplálkozási ellátás,
- tiszta víz,
- védelem,
- menedék biztosítás
- oktatás.

A nemzetközi szervezet igyekszik elérést biztosítani tápláló, jó minőségű ételhez, valamint kiemelten kezeli az alultápláltság problémáját. A táplálkozási ellátás alatt éppen az alultápláltság elleni összetett küzdelmet értjük, ide tartozik a gyerekek tápláltsági felmérése, az akut alultápláltság kezelése és a megelőzés. Az egészségügyi szolgáltatásokra nagy szükség van az országban látva a körülményeket, a különböző járványok megelőzése és megfékezése érdekében igyekeznek minőségi egészségügyi szolgáltatást nyújtani és támogatni a helyi egészségügyi dolgozókat. A nehezen elérhető, főként vidéki térségek esetében komoly problémát jelent a segélyek és a szakemberek eljuttatása is a célba, ezért az Európai Unió 2022 júliusában humanitárius légihidat nyitott a sürgősségi ellátmányok szállítására. A pénzbeli segélyezés az országban mindig készpénzzel zajlik a családfenntartás és az alapvető

¹¹⁶ ICRC: *ICRC Annual Report 2023* <https://www.icrc.org/en/report/icrc-annual-report-2023>

¹¹⁷ Az Európai Unió szomáliai munkásságának összefoglalásához a következő oldalról tájékozódtam főként: https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/where/africa/somalia_en (2024.10.26.)

¹¹⁸ JANSKY, Okiya Jimmy (2023): The European Union (EU)-Somalia Cooperation: Areas, Achievements, Challenges and Opportunities. *Multidisciplinary Journal of Horseed International University*, 2023/November. 19. o

szükségletek kielégítésének érdekében, valamint a készpénzátutalással a helyi piacot is támogatják. Az Unió szomáliai humanitárius segítségnyújtása kapcsán kiemelendő még az előrejelző, felkészültségi és reagáló rendszerek kiépítése, melyek célja a katasztrófakockázat csökkentése és a felkészültség.

Nemzetközi Migrációs Szervezet

Szomáliában egyéb, általánosságban véve kevésbe ismert nemzetközi szervezetek is tevékenykednek, ezek közül szeretném kiemelni az Nemzetközi Migrációs Szervezet (International Organization for Migration - IOM) munkáját.¹¹⁹

Az IOM 2006 óta végez humanitárius szolgáltatásokat a kelet-afrikai országban. Az IOM elsősorban a migrációs kihívások kezelésével foglalkozik szorosan együttműködve az ENSZ-szel, valamint Szomália kormányával is. A szervezet 2023-as jelentése szerint az országban végzett munkájuk három pilléren alapult: humanitárius válaszlépés, helyreállítás és tartós megoldások, migrációs igazgatás és fejlesztés. Az első pillér alá tartozik az IOM Displacement Tracking Matrix-a, amely adatokat gyűjtött a lakóhelyüket elhagyni kényszerülőkről, hogy javítani tudják a tényeken alapuló válaszlépéseket. Ide tartozik továbbá a táborok koordinálása és irányítása, a már korábban az ENSZ kapcsán is említett WASH, a menedékek és az élelmiszeren kívüli segélyek, az egészség és táplálkozás, valamint a védelem. A második pillér alá tartozó feladatok a közösség stabilizálása, illetve a reintegrációs és újraegyesítési folyamatok. Végül pedig a harmadik pillér, a migráció útvonalainak megkönnyítése. Ide tartozik a munkaerő mobilitás és a társadalmi befogadás elősegítése és a menekültek védelme és támogatása. Az IOM egyéb kérdésekben is érintett, ilyenek például a nemektől független befogadás, a szexuális kizsákmányolás és erőszak megelőzése, a környezeti fenntarthatóság és az elszámoltathatóság a lakossággal szemben.

Az IOM széleskörű tevékenységének néhány eredményét sorolom fel a következőkben a teljesség igénye nélkül:

- 2023-ban 18.371 menekültnek nyújtottak segítséget két menekültügyi központon keresztül
- 365 napelemes rendszert telepítettek
- 59 oktatási intézményt építettek vagy állítottak helyre

¹¹⁹ Az IOM szomáliai munkásságáról a következő oldalon tájékozódtam: <https://somalia.iom.int/> (2024.10.26.)

- 843.204 dollárt gyűjtöttek a társfinanszírozási rendszeren keresztül
- 545 menedékhelyet építettek fel
- 92.075 ember részesült sürgősségi egészségügyi, valamint táplálkozási szolgáltatásban
- 12.054 ember kapott hozzáférést tiszta vízhez¹²⁰

NATO

Érdeemes lehet röviden megemlíteni a NATO szerepét is a humanitárius segítségnyújtással kapcsolatban, Szomáliában. A politikai-katonai szövetség egészen más módon segítette az országot, mint az eddig említett nemzetközi szervezetek.

Súlyos problémát jelentett Szomália kapcsán a kalózkodás, amely akadályozta a humanitárius segélyek eljutását a célországba. A NATO több missziót is indított a kalóztevékenységek korlátozására, ilyen például az Ocean Shield művelet, mely során megfigyelték a térségben tartózkodó hajókat, megelőzték vagy megszakították a gépeltérítéseket, valamint visszaszorították a fegyveres rablásokat.

Az Ocean Shield művelet 2009 augusztusától 2016 decemberéig volt érvényben. Ez idő alatt az Észak-atlanti Szerződés Szervezete nagyban hozzájárult ahhoz, hogy a különböző segélyek valóban eljuthassanak azokhoz, akiknek szükségük volt rá.¹²¹

Afrikai Unió

A következőkben Afrika kontinentális nemzetközi szervezetére, az Afrikai Unióra térek át.¹²² Az Afrikai Unió tevékenysége több pontban is különbözik az eddig említett nemzetközi szervezetek munkájától. Az unió műveletei keretein belül nyújt humanitárius segílyt.

Az Afrikai Unió mandátuma alatt működik 2022 óta az ATMIS művelet, ami a korábbi AMISOM művelet helyét vette át. A misszió katonai, rendőri és polgári feladatokat lát el. Az

¹²⁰IOM: *Somalia Annual Report 2023* <https://somalia.iom.int/sites/g/files/tmzbdl1041/files/documents/2024-10/iom-somalia-annual-report-2023.pdf> (2024.10.26.)

¹²¹ NATO: *Counter-piracy operations (2008-2016)* https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_48815.htm

¹²² Az Afrikai Unió általi humanitárius segítségnyújtásról a következő oldalról szereztem információkat: <https://atmis-aUo.rg/> (2024.10.26.)

AMISOM művelet humanitárius megbízatása elsősorban támogatói szerepre korlátozódott, lehetőségeikhez mérten segítették elő a humanitárius műveleteket, ilyen feladatok például a menekültek hazatelepítése és reintegrációja, valamint a lakóhelyüket elhagyni kényszerülők visszatelepítése. Az AMISOM művelet szoros együttműködésben állt az ENSZ különböző szakosodott szerveivel, például OCHA, UNICEF, UNHCR.¹²³

Az ATMIS ezzel szemben aktívan részt vesz a humanitárius segítségnyújtásban. Az ATMIS rendelkezik úgy nevezett Quick Impact Projects-ekkel, azaz gyors hatású projektekkel, amelyek a helyi lakosság alapvető szükségleteit látják el. Ugyan az ATMIS az Afrikai Unió megbízatásában áll, ezeket a projekteket az Európai Unió és a brit kormány támogatja és finanszírozza. Az ilyen programok a természeti katasztrófa általsújtott területeken élőknek adományoz segélyeket, tiszta vizet juttatnak el az arra rászorulóknak, valamint az oktatás minőségét is igyekeznek fejleszteni.¹²⁴

Az ATMIS honlapja szerint utoljára 2024 januárjában hajtottak végre ilyen projektet, amikor is humanitárius segélyt nyújtottak az árvízkárosult családoknak. Vizet, élelmiszert és egyéb segélyeket osztottak szét a rászorulók között.¹²⁵

A különböző nemzetközi szervezetek munkáján kívül számos ország is támogatja Szomáliát önállóan vagy együttműködésben. Példának okáért hatalmas összegekkel támogatja évről évre Quatar Szomáliát.¹²⁶ A térség támogatói közé tartozik még Törökország is.¹²⁷ Illetve az Amerikai Egyesült Államok kifejezetten humanitárius segítségnyújtással foglalkozó szerve, a USAID is tevékenykedik Szomáliában számos más ország mellett.¹²⁸

A humanitárius segítségnyújtás problémái - következtetések

Ebben a fejezetben rávilágítok a humanitárius segélyezés problémáira. A következőkben vegyesen fogunk látni olyan nehézségeket, amelyek a humanitárius segítségnyújtás teljes egészére, a kontinens segélyezésére vagy éppen konkrétan csak Szomália

¹²³ AMISOM Humanitarian work <https://amisom-aUo.rg/mission-profile/humanitarian-work/> (2024.10.26.)

¹²⁴ ATMIS: Quick Impact Projects <https://atmis-aUo.rg/quick-impact-projects/> (2024.10.26.)

¹²⁵ ATMIS: ATMIS provides humanitarian aid to flood affected families in Hirshabelle state <https://atmis-aUo.rg/atmis-provides-humanitarian-aid-to-flood-affected-families-in-hirshabelle-state/> (2024.10.26.)

¹²⁶ PERICOLI, Altea – DONELLI, Federico (2023): Qatar's foreign aid and political strategies in the Horn of Africa: The case of Somalia. *Global Policy*, 15. évf. 1. sz. 53-65.o

¹²⁷ ŞENYURT Sümer Esin – TASKIN, Murat Özey (2024): The other face of Turkey's foreign policy in Sub-Saharan Africa: Soft Power Policy in Somalia. *Florya Chronicles of Political Economy*, 10. évf. 1. sz 19-36.o

¹²⁸ USAID: Humanitarian assistance Somalia <https://www.usaid.gov/humanitarian-assistance/somalia> (2024.11.01.)

esetében jellemző. Általánosságban azonban elmondható, hogy a legtöbb Szomália esetében megjelenő probléma Afrika többi országára is ugyanígy jellemző.

Először a humanitárius segítségnyújtásból adódó függőség kérdéskörére érdemes figyelni. Dolgozatom legelején már szót ejtettem arról, hogy a segélyezés kontraproduktívva válhat és függővé teszi rászoruló országot a segélyezőtől. A közgazdászok között nincs egyetértés a humanitárius segítségnyújtásról. Van, aki úgy gondolja, hogy előreviszi a gazdaságot, van, aki szerint viszont a segély nem tudja helyettesíteni a nemzet tartalékait.¹²⁹ Utóbbiak kritizálják továbbá a humanitárius segítségnyújtást azzal, hogy segélyfüggővé teszi a segélyezett országot az adományozótól. Egyes afrikai államok a segélyek nélkül képtelenek lennének ellátni alapvető funkcióit, így szinte teljes mértékben a segélyező országokra hagyatkoznak és saját maguk fenntartásába kevesebb energiát fektetnek. Mondhatni belekényelmesednek ebbe a függőségi viszonyba és ezért nem teljesítik például a költségvetési tervezetüket. Ez az a pont, ahol pedig összekapcsolódik a humanitárius segítségnyújtási rendszer azzal, hogy közvetve meghosszabbíthatják a különböző fennálló problémákat, hiszen az állam nincs rákényszerítve saját maga fenntartására. Érdekesség, hogy a függőség egyébként nem a szegény országok automatikus velejárója, ugyanis az alacsony jövedelmű országok között megoszlik, hogy melyik mennyire függ a segélyektől.¹³⁰

A másik nagy kritikája a segélyeknek az azokkal való visszaélés lehetősége. Ahogy azt már említettem Szomália politikai biztonságának jellemzésekor az országban hatalmas a korrupció. Ez pedig sajnos a humanitárius segélyeket is érinti. A segélyekkel való visszaélés, az azok saját haszonszerzés céljából való felhasználása gyakorinak tekinthető az országban. 2016-ban a Transparency International szerint 2 millió rászorulót érintett a humanitárius segélyekkel való korrupció.¹³¹ Tovább bonyolítja a helyzetet, hogy a segítségnyújtás folyamata során számos kézben fordul meg a segély, így nehezen visszakövethető a tevékenység. Ráadásul a korrupció nem csak az egyén szintjén valósul meg, hanem a kormányzás szintjén is, így pedig különösen nehéz megoldást találni a problémára, hiszen érthető okokból nincs is feltétlenül akarat erre az állam vezetésének részéről. A politikai instabilitás, a gyakran változó politikai vezetés is az egyik fő indikátora a korrupciónak, hiszen az egymást sűrűn váltó kormány- és államfők mind akarnak maguknak egy szeletet a tortából, értem ez alatt a külföldről beáramló segélyeket.¹³² Az, hogy milyen következményekkel jár, ha a segélyek csak

¹²⁹ IZOBO 2019 1.o

¹³⁰ IZOBO 2019 3.o

¹³¹ SOFE, Abdinur Abdirisak (2020): Assessment of corruption in the humanitarian assistance in Puntland State of Somalia. Journal of Financial Crime 27. évf. 1. sz. 106.o

¹³² IZOBO 2019 6.o

részben vagy egyáltalán nem érkeznek meg a rászorulókhöz egyértelmű problémákat vonnak maguk után. Az első gond természetesen az, hogy nem kapja meg a segítséget az, akinek az akár az életét is megmenthetné adott esetben, de mélyebben kutatva a problémát a humanitárius segítségnyújtással való visszaélés elbizonytalaníthatja az adományozókat, ezzel pedig csökkentheti a támogatói kedvet. Egy olyan országban pedig, ahol minden segítségre szükség van ez különösen veszélyes. A javaslat ennek a problémának a megoldására a helyi humanitárius segítségnyújtással foglalkozó ügynökségek szigorúbb ellenőrzése és egy megbízhatóbb rendszer kiépítése. Szükség lenne az elszámoltathatóság és az átláthatóság növelésére, független külső és belső ellenőrzésekre, korrupcióellenes törvényekre és azok valósi végrehajtására. Ez pedig természetesen egy hatalmas nagy munka, amihez elsősorban akaratra van szükség.¹³³ Mary Izobo, nemzetközi humanitárius jog szakértője egy kifejezetten érdekes megoldást vetett fel a probléma kezelésére. Jelenleg ugyanolyan mértékű segílyt kaphat egy olyan ország, ahol a korrupció hatalmas méreteket ölt, mint a kevésbé korruprt országok. A szakértő ezt egy hibás gyakorlatnak gondolja, úgy véli, jutalmazni kéne azokat az országokat, ahol kisebb a korrupció és kevesebb segélyllyel ellátni azokat, ahol nagyobb mértékű a korrupció.¹³⁴ Személyes véleményem szerint ez továbbra sem oldaná meg a gondot, ugyanis valószínűnek tartom, hogy a visszaélések továbbra is megmaradnának, ezáltal pedig még kevesebb jutna el a rászorulókhöz.

Ahogy az láthattuk a kelet-afrikai országban számos nemzetközi szervezet dolgozik párhuzamosan és nagyjából ugyanazokat a területeket érintik mindannyiójuk munkája. Ennek ellenére mégsem folyik szoros együttműködés a szervezetek között, legalábbis nem mind között. Ameddig például az ENSZ és az IOM együtt dolgoznak, addig az Európai Unió jelentéseiből ilyen nem olvasható ki. Cserébe viszont az Európai Unió és az Afrikai Unió egy függőségi viszonyban áll egymással, hiszen ahogy azt feljebb említettem az Afrikai Unió projektjeit az EU finanszírozza. Ezáltal úgy gondolom, hogy a különböző szervezetek nem egyenrangúak a térségben és nem csak az az ország kerül függőségi viszonyba a segélyezővel, amely azokat megkapja, hanem még bizonyos nemzetközi szervezetek is. Különösen problémásnak érzem ezt annak tekintetében, hogy éppen az AU nem képes önálló finanszírozásra, amelynek a kontinens nemzetközi szervezeteként ideális esetben a legnagyobb támogatónak kellene lennie véleményem szerint. 2022-es adatok szerint az Afrikai Unió humanitárius segélyezésének 80%-át az Európai Unió finanszírozta, a békeműveleteknek pedig a 100%-a külső pénzügyi forrásra támaszkodott. Ebből könnyen kiolvasható, hogy az Afrikai

¹³³ SOFE 2020 104-116.o

¹³⁴ IZOBO 2019 3.o

Uniónak komoly pénzügyi stratégiai reformokra van szüksége és erre egy javaslat lehet a magánszektor és az afrikai mecénások felkeresése a hagyományos adományozók helyett.¹³⁵ A jelenlegi bizonytalan helyzetben úgy vélem az Afrikai Uniónak különösen sürgető lenne más módokat találnia a finanszírozás megoldására. Például az extrém időjárási helyzetek egyre jobban érintik Európát is, amikor ezt írom éppen olyan borzalmas híreket lehet hallani kontinensünkről, mint a spanyolországi áradások, amely egyre több és több emberáldozatot követel az eltűnt emberek számáról nem is beszélve.¹³⁶ Nem is beszélve a pár héttel ezelőtt Európát lázban tartó áradásokról, ami pedig több országot is érintett vagy a most már évek óta nyaranta felbukkanó hírekről az extrém forráságról és a bozóttüzekről. A természeti katasztrófák mellett 2022-ben az is bebizonyosodott, hogy Európa sem védett a háborúk ellen, gondolok itt az Ukrajna megtámadására. Ha pedig még egy pár évvel visszamegyünk az időben, akkor a Covid járvány is erősen megrázta kontinensünket. Felmerül bennem a kérdés, hogy ugyan elméletben a humanitárius segélynyújtásnak pártatlannak kell lennie, de ha az európai helyzet is sokkal súlyosabbá válik, akkor a gyakorlat mit fog mutatni, kiket fognak priorizálni a különböző nemzetközi szervezetek?

Az együttműködés hiányára visszautalva a szervezetek jelentéséből látszik, hogy kisebb-nagyobb változtatásokkal, de nagyjából mindegyik ugyanazokon a területeken tevékenykedik. Hatékonyabbnak gondolnék egy sokkal összehangoltabb munkát. Egyeztetések révén a különböző szervek feloszthatnák egymás között a támogatandó területeket, ezzel pedig sokkal egységesebbé tehetnék az egész országban a fejlesztéseket. Ezenfelül mivel mindegyik szervezet egyfajta fontossági sorrendet állít fel, hogy melyik megoldandó problémára mennyi pénzt szánnak, így kiküszöbölhető lenne az is, hogy egy egyébként szintén fontos probléma ne csak egy sokadrangú pont legyen a listában.

Az eddigiek elmondása alapján elmondható, hogy a segélyezésnek nem feladata a problémák gyökereinek feltárása és megoldása, hanem egy adott vészhelyzetben a károk csökkentése a segélyek nyújtásával. Így tehát a humanitárius segítségnyújtás egyfajta tüneti kezelésként fogható fel, amely ugyan rengeteg ember életét könnyítheti meg, de felmerülhet a kérdés, hogy nem lenne-e hosszútávon kifizetődőbb egy teljesen új rendszer kialakítása? Az, hogy erre mekkora hajlandóság van kérdéses. Például amikor az ENSZ a szomáliai humanitárius segítségnyújtásról szóló stratégiai tervéről írtam akkor említettem, hogy az

¹³⁵ NEGM 2022 1929.o

¹³⁶ WINDISCH Judit (2024): *Halálos csapdává vált utcák, kocsiban rekedt emberek: 150 fölé emelkedett a spanyol áradás halálos áldozatainak száma* <https://444.hu/2024/11/01/halalos-csapdava-valt-utcak-kocsiban-rekedt-emberek-150-fole-emelkedett-a-spanyol-aradas-halalos-aldozatainak-szama> (2024.11.01.)

szervezet kivette az általuk kezelt problémák közül a nem sürgősségi helyzetek támogatását és ezzel pedig csökkent a támogatottak köre. Ez viszont nem azt jelenti, hogy csökkent a rászorulóknak száma, csak szimplán szűkítették azt a kört, aki rászorulónak számít. Véleményem szerint ez negatív hatásokkal járhat, hiszen a korábbi AMISOM mandátum lejártával, illetve ezzel a mostani stratégiai tervvel az ENSZ kissé távolodik Szomáliától. Arra, hogy a problémákat megszüntessék sokkal összetettebb munkára lenne szükség, sokkal nagyobb külső beavatkozásra és ezzel együtt sokkal nagyobb pénzügyi befektetésre is. A békeműveletek céljai már inkább megfelelnek a probléma megoldására való törekvésre. A humanitárius intervenció például sikeresnek tekinthető bizonyos szempontokból, illetve a jelenlegi ATMIS is képes nagyjából fenntartani a rendet, azonban aggasztó kérdés lehet, hogy amikor 2024 decemberében az ATMIS mandátuma lejár és kizárólag a szomáliai fegyveres erők kezébe kerül a béke fenntartása akkor mi fog történni? Megnyugtató tény viszont, hogy az Afrikai Unió nem engedi el teljesen Szomália kezét az ATMIS kivonulása után, hanem egy béke támogató misszióval igyekszik segíteni továbbra is az országot.¹³⁷ Azt viszont, hogy ez mennyire lesz sikeres csak a jövőben tudhatjuk majd meg.

A humanitárius segítségnyújtás ennyi kritikája és velejáró hatása után felmerülhet az emberben a kérdés, hogy miért áll fenn mégis a segélyezés, ha az ennyi rosszat tesz. Erre pesszimistább és optimistább válaszokkal is szolgálhatok. Kezdjük először a rosszabbal. Mielőtt viszont belekezek, szeretném kiemelni, hogy kifejezetten provokatív véleményeket olvashatunk a következőkben különböző szerzőktől, azonban nem azért írom le ezeket, mert ezzel vádolnám a nemzetközi szervezeteket, csupán különböző álláspontokat igyekszek bemutatni. Röviden bizonyos nézetek szerint a humanitárius segélynyújtás rendszere azért áll fenn, hogy maga az adományozó hasznot húzzon belőle. Erre a haszonra többféleképpen is tekinthetünk. Bruce Bueno de Mesquita Diktátorok kézikönyve című könyvében egy teljes fejezetet szán a külső országból érkező segélyekre. Az író úgy gondolja, hogy a humanitárius segélyek mögött általában politikai cél áll. A pénzbeli támogatásért cserébe politikai támogatást vagy kompromisszumokat várnak el. A történelem során számos olyan eset történt, amikor egy ország segélyt kínált egy másiknak, azonban ennek a célja közel sem a szegények megsegítése volt, hanem valamilyen politikai célt szolgált. A korrupcióval kapcsolatban például felvetődik az a probléma, hogy az adományozó állam pontosan tudja, hogy a segélyekkel a kormány vissza fog élni azonban a támogatásukért cserébe a támogató eltekint előlött. Másfelől pedig a segélyt nyújtó ország hatalmon tarthat a segélyekkel olyan kormányzatokat, akikből valamilyen

¹³⁷ AU reassures Somalia of support ahead of ATMIS exit <https://atmis-aUo.org/au-reassures-somalia-of-support-ahead-of-atmis-exit/> (2024.11.01.)

hasznot húzhatnak. Ilyen szempontból a külföldi segélyeknek van egy olyan logikájuk, hogy a segélyt nem közvetlenül a szegénységnek adják. A segélyt az állampolgárok általános életkörülményeinek javításáért adhatják s, ha külföldi támogatásból ugyan, de az életkörülmények javulnak, akkor ezzel könnyen manipulálhatóak az emberek a kormány újbóli megszavazására.¹³⁸

Egy másik nézet a humanitárius segítségnyújtásból származó haszonról egyszerűen a felsőbbrendűség érzete. William Easterly közgazdász igencsak provokatív módon a humanitárius segítségnyújtást a „fehér ember terhének” nevezi. Ez lényegében egy olyan gondolatmenetet tükröz, hogy a nyugati államok (hiszen a segélyek általában Nyugatról érkeznek) kiválasztottnak érezhetik magukat a segélytől, ők azok, akik képesek megmenteni a világ kevésbé szerencsés felének népeit. Ez tulajdonképpen azt jelenti, hogy, amit a fejlett államok saját maguktól elértek azt a fejletlenebb államok csak az ő segítségükkel tudják megvalósítani. Emellett pedig Easterly is azt az álláspontot vallja, hogy a segélyek a függővé tétel miatt több kárt okoznak, mint jót.¹³⁹

Most, pedig nézzük meg a dolgok jó oldalát. Még a Diktátorok kézikönyvének írói is igyekeznek árnyalni a képet, megemlítik a rendszer folyamatos fejlődését, illetve az NGO-k szerepét. A fenti kritika elsősorban a kormányzati szervek által nyújtott segélyeket illeti, a nem kormányzati szervek hatékonyságát azonban elismerik. Az ilyen szervezetek a leghatékonyabban képesek az alapvető közjavak kiépítésére, mint például oktatás, egészségügyi ellátás, különböző szolgáltatások. Viszont emellett azt is megemlítik, hogy a leghatékonyabb akkor lesz a segítségnyújtás, amennyiben az állam jó kormányzattal rendelkezik.¹⁴⁰ Ez viszont gyakran nem valósul meg a rászoruló országokban. A már korábban említett kutató, Izobo jó kormányzás gyanánt Botswana példáját hozza fel Szomáliával szemben, ahol a segélyek valóban sikeresek voltak a jól funkcionáló kormányzat miatt.¹⁴¹

A humanitárius segély pozitív hozadéka lehet, hogy pénzbeli segélyek és befektetések gazdasági növekedéshez vezethetnek a támogatott államokban. Szomáliában a kutatások szerint a külföldi segélyek hozzájárultak a gazdasági verseny megteremtéséhez és a monopolhelyzet megzavarásához. A versenyképes piac arra ösztönzi a külföldi befektetőket, hogy növeljék

¹³⁸ BUENO DE MESQUITA, Bruce – SMITH, Alastair (2011): *The dictator's handbook: Why bad behavior is almost always good politics*. New York, PublicAffairs. 7. fejezet.

¹³⁹ IZOBO 2019 2.o

¹⁴⁰ BUENO DE MESQUITA – SMITH 2011 7. fejezet

¹⁴¹ IZOBO 2019 11.o

Szomáliában a beruházásaikat ezzel munkahelyeket teremtve a szomáliai állampolgárok számára, valamint hozzájárulva a gazdasági növekedéshez.¹⁴²

Másrészt pedig a feljebb lévő kritikák miatt könnyen nézheti negatív szemmel az ember a humanitárius segítségnyújtás rendszerét, de nem szabad elfelejteni, hogy mennyi ember jutott azonnali segítséghez a legnehezebb helyzetekben a humanitárius segítségnyújtás révén és mennyi életet mentettek meg az ott tevékenykedők. Különösen pozitívnak gondolom az olyan projekteket, amik igyekeznek hosszú távú megoldást kínálni, ilyen például az oktatás, beleértve főként a fiatal felnőttek szakmai oktatását és a szakemberek továbbképzését, a kritikus infrastruktúra kiépítése vagy fejlesztése, az épületek korszerűsítése, a napelemek telepítése. Az ilyesfajta segítségek nem egy hirtelen bekövetkező katasztrófa ellen lépnek fel, hanem hozzájárulnak ahhoz, hogy egy fenntarthatóbb, biztonságosabb környezetet építsenek ki az országban és esetleg fokozatosan egyre önállóbbá válhasson Szomália. Különösen fontos továbbá a környezeti szektor kihívásaival szemben a hosszú távú megoldások keresése, például a *climate-smart* mezőgazdasági gyakorlatok előmozdítása, a szárazságtűrő növények termesztése, az öntözőrendszerek kiépítése vagy éppen a fenntartható gazdálkodási gyakorlatok.¹⁴³ Azonban ahhoz, hogy ezek valóban működhessenek az állam részéről is szükség van egy befogadó nézetre és a problémák prorizálására.¹⁴⁴

A fejezetben felsorolt pontok a humanitárius segítségnyújtás legkritikusabb területei. A példákat elsősorban Szomália esetéből hoztam, azonban ezek általános problémák lehetnek a rászoruló országok segélyezésekor.

Összegzés

Dolgozatom elején két célt fogalmaztam meg. Az első a humanitárius segítségnyújtás rendszerének bemutatása egy esettanulmányon keresztül. Úgy gondolom sikerült egy átfogó képet adni magáról a humanitárius segítségnyújtásról és arról is, hogy Szomáliában pontosan hogyan zajlik ez. Írásomnak voltak bizonyos keretei, először is behatároltam, hogy csak a nemzetközi szervezetekkel fogok foglalkozni, ezek közül is elsősorban a legismertebbekkel, azonban természetesen a felsoroltakon kívül más szervezetek is tevékenykednek az országban.

¹⁴² ALI, Mohamed Dahir (2023): Impact of Foreign Direct Investment on Economic Growth in Somalia: VAR Model Analysis. *American Journal of Economics* 13. évf. 2.sz. 58.o

¹⁴³ AHMED et al. 2024 9.o

¹⁴⁴ AHMED et al. 2024 9.o

Láthattuk, hogy a humanitárius segítségnyújtás rendszere rendkívül összetett. Mindegyik általam vizsgált nemzetközi szervezet alaposan kidolgozott tervvel rendelkezik a humanitárius válságok kezelésére, így ezek elemzésének is határokat kellett szabnom. A fő elemzési pontok, így azok lettek, hogy mióta van jelen az adott szervezet Szomáliában, milyen tevékenységeket végeznek, mik a fő területei a segélyezésnek, illetve a költségvetésükről is szót ejtettem.

Második célként magát a hipotézisem bizonyítását vagy éppen cáfolását fogalmaztam meg. Az volt a feltételezésem, hogy a humanitárius segítségnyújtás több előnnyel jár, mint hátránnyal a gyakorlatban Szomália esetében.

Az előző fejezetben hosszasan fejtegettem, hogy milyen kritikák érik a humanitárius segítségnyújtást, illetve én is reflektáltam ezekre és megfogalmaztam néhány gondolatot a jövővel kapcsolatban.

Természetesen nehéz azt megmondani, hogy a pozitív vagy a negatív hatások vannak túlsúlyban. Az átlagos szomáliai állampolgár szemében, akit sorra érnek a különböző jellegű katasztrófák a humanitárius segély a túlélés záloga. A háttérben meghúzódó politikai játszmák és a hosszú távú, esetleg már be is következett negatív hatások az átlagembert valószínűleg nem érdeklik, és ez nem is róható fel neki tekintettel arra, hogy a folyamatos természeti csapások, mélyszegénység, éhezés és betegségek miatt az elsődleges célja a túlélés.

Viszont én nem mehetek el szó nélkül a negatív következmények mellett, ahová elsősorban a korrupció fellendítését és elmélyítését és a másoktól való függést sorolnám. A függőséggel kapcsolatban pedig úgy gondolom az a legnagyobb probléma az, hogy, ha egyszer egy ország fennmaradása mástól kezd függeni, akkor ebből onnantól kezdve egyrészt nagyon nehéz kilábalni, másrészt pedig egy nagyon törékeny környezetet alkot meg. Utaltam már az előző fejezetben arra, hogy semmi sem garantálja azt, hogy örökké támogatni tudják és akarják majd a Szomáliához hasonló országokat. Ebből adódóan pedig nagyon veszélyes csupán külső segítségekre támaszkodni. A gyakorlatban Szomália esetében láthatjuk, hogy a nagyfokú segélyekre való támaszkodás akadályozza a hazai ipar fejlődését és a fenntartható gazdasági fejlődést.¹⁴⁵ Ezt látva viszont a nemzetközi szervezetek már igyekeznek olyan tervet kialakítani, ami a helyi lakosságot, kereskedőket, vállalkozásokat segíti, gondolok itt például a készpénzes támogatásra. Az ilyen és ehhez hasonló akciók miatt úgy gondolom a nemzetközi szervezetek számára is cél az, hogy önállóságra sarkallják az országot, hiszen rengeteg pénzt fektetnek már évtizedek óta nem csak Szomália, de számos más ország fenntartásába is. A segélyezések leállítása – anélkül, hogy egy stabil környezetet hagynak maguk mögött a nemzetközi

¹⁴⁵ HUSSEIN, Muktar Abdi (2024): The Effects of Aid in Somalia: Unintended Consequences and Lessons Learned. *Journal of Economic Cooperation and Development*, 45. évf. 2. sz. 225.o

szervezetek, – pedig olyan hatásokkal lehetne a szomszédos országokra, sőt az egész nemzetközi rendszerre, mint például a tömeges migráció.

Az, hogy a nemzetközi szervezetek felülvizsgálják a segélyezés következményeit és reagálnak is, már mindenféleképpen egy előremutató stratégia. Illetve a negatív hatások mellett számot kell vetni az egészségügyben, oktatásban és infrastruktúrában elért teljesítményre, ami kétségtelen, hogy hosszútávon is pozitívan hat majd Szomália lakosságára. Ezek a támogatások emberek életét mentették meg vagy tették élhetőbbé és úgy gondolom az emberiség szempontjából ez a legfontosabb.

Összességében azt mondanám, hogy a humanitárius segítségnyújtásnak több a pozitív hozadéka, mint a negatív. Viszont hosszútávon gondolkodva mind a segélyezett ország, mind a nemzetközi rendszer számára az lenne a legjobb, ha Szomália minél hamarabb ki tudna lépni jelenlegi függő állapotából.

Irodalomjegyzék

ACLED: Situation Update | February 2024 Somalia: Al-Shabaab's Infiltration of a Military Base in Mogadishu and Somaliland's Conflict <https://acleddata.com/2024/03/01/situation-update-february-2024-al-shabaabs-infiltration-of-a-military-base-in-mogadishu-and-somalilands-conflict/> (2024.11.14.)

ADEN, Abdisalan – ABDIKAFI Mohamed – ABDI Hassan (2024): Exploring the dynamics of inflation, unemployment, and economic growth in Somalia: a VECM analysis. *Cogent Economics & Finance* , 12 évf. 1 sz.

ADEN, Ibrahim – RUKANGA, Basillioh (2024): Car bomb kills Somalis watching Euro football final. <https://www.bbc.com/news/articles/cd163e4yll4o> (2024.10.17.)

AFRICAN UNION: Directorate Health and Humanitarian affairs <https://au.int/en/directorates/directorate-health-and-humanitarian-affairs> (2024.10.15.)

AFRICAN UNION: About the African Union <https://au.int/en/overview> (2024.10.15.)

AHMED, Mohamed Mustaf et al. (2024): The Nexus of Climate Change, Food Insecurity, and Conflict in Somalia: A Comprehensive Analysis of Multifaceted Challenges and Resilience Strategies <https://doi.org/10.12688/f1000research.154400.1> (2024.10.18.)

ALI, Mohamed (2022): Somalia's new president elected by 327 people. <https://www.bbc.com/news/world-africa-61438047>

ALI, Mohamed Dahir (2023): Impact of Foreign Direct Investment on Economic Growth in Somalia: VAR Model Analysis. *American Journal of Economics* 13. évf. 2.sz.

Amb. NEGM Namira (2022): The African Union's humanitarian policies: A closer look at Africa's regional institutions and practice. *International Review of the Red Cross*, 104. sz. 920-921. sz.

AMISOM: Humanitarian work <https://amisom-aUo.rg/mission-profile/humanitarian-work/> (2024.10.26.)

ATMIS: ATMIS provides humanitarian aid to flood affected families in Hirshabelle state <https://atmis-aUo.rg/atmis-provides-humanitarian-aid-to-flood-affected-families-in-hirshabelle-state/> (2024.10.26.)

ATMIS: AU reassures Somalia of support ahead of ATMIS exit <https://atmis-aUo.rg/au-reassures-somalia-of-support-ahead-of-atmis-exit/> (2024.11.01.)

ATMIS: Quick Impact Projects <https://atmis-aUo.rg/quick-impact-projects/> (2024.10.26.)

BUENO DE MESQUITA, Bruce – SMITH, Alastair (2011): *The dictator's handbook: Why bad behavior is almost always good politics*. New York, PublicAffairs. 7. fejezet.

CSAPÓ Zsuzsanna (szerk.) (2013): *Emlékkötet Herczegh Géza születésének 85. évfordulójára. A ius in bello fejlődése és mai problémái*. Pécs, Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar. 220 – 252.o

CONSILIUM EUROPA: *Operation ATALANTA EUTM Somalia and EUCAP Somalia mandates extended for two years* <https://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2022/12/12/operation-atalanta-eutm-somalia-and-eucap-somalia-mandates-extended-for-two-years/> (2024.10.16.)

DAHIR, Abdi Ali et al. (2024): The risk factors of infant mortality in Somalia: evidence from the 2018/2019 Somali health & demographic survey. *BMC Pediatrics*, 24. évf. 486. sz.

Dr AFYARE, Abdifatah Ahmed Ali (2024): The Impact of Corruption on Local Government Performance in Mogadishu, Somalia. <https://ssrn.com/abstract=4914714>

Dr. SZABÓ Sándor (2000): Az ENSZ és a békefenntartás. *Műszaki Katonai Közlöny*, 10. évf. 2-3. sz.

EUROPEAN CONSILIUM: *Emergency response coordination centre* https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/civil-protection/emergency-response-coordination-centre-ercc_hu (2024.10.15.)

EUROPEAN CONSILIUM: *How are we helping* https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/where/africa/somalia_en#how-are-we-helping (2024.10.18.)

EUROPEAN CONSILIUM: *Humanitarian aid* https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/humanitarian-aid_en (2024.10.15.)

EUROPEAN CONSILIUM: *Humanitarian partners* https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/partnerships/humanitarian-partners_en (2024.10.15.)

ÉVA Ádám (2013): Marsai Viktor – Hettyey András: Szomália, Állami összeomlás és konszolidációs kísérletek Afrika szarván. *Kül-Világ*, 10. évf. 3-4. sz.

FOOD AND AGRICULTURE ORGANIZATION OF THE UNITED NATIONS (2024): *Rewiev of Gu 2024 Rainfall Performance, Hagaa Outlook and Implications on Livelihoods over Somali* https://www.faoswalim.org/resources/site_files/Gu%202024%20Rainfall_performance_revie_w_and_Impacts_on_Livelihood.pdf (2024.10.18.)

GAZDAG Ferenc – REMEK Éva (2018): *A biztonsági tanulmányok alapjai*. Budapest, Dialóg Campus Kiadó.

HALÁSZ Iván (2014): *Az állam összeomlása és újjáépítése*. Nemzeti Közszerzői Egyetem.

HIDIG, Sakarie Mustafe – ALI, Mohamed Hanfi A. rahman– EGEH, Good Ahmed: The challenges facing the healthcare system in Somalia: A review and The Way Forward. *Healthcare Issues* 3 évf. 1 sz.

ICRC: *How we are helping* <https://www.icrc.org/en> (2024.10.10.)

ICRC: *ICRC Annual Report 2023* <https://www.icrc.org/en/report/icrc-annual-report-2023> (2024.10.30.)

ICRC: *Somalia Facts and Figures Jan-June 2024* <https://blogs.icrc.org/somalia/wp-content/uploads/sites/99/2024/08/ENG-Facts-and-Figures-Jan-June-2024.pdf> (2024.10.18)

INTERNATIONAL ORGANIZATION FOR MIGRATION: *IOM Somalia Annual Report 2023* <https://somalia.iom.int/sites/g/files/tmzbd11041/files/documents/2024-10/iom-somalia-annual-report-2023.pdf> (2024.10.26.)

IZOBO, Mary (2019): The Impact of Foreign Aid in Africa: A case study of Botswana and Somalia. *Journal of Rule of Law*, 5. évf.

JANSKY, Okiya Jimmy (2023): The European Union (EU)-Somalia Cooperation: Areas, Achievements, Challenges and Opportunities. *Multidisciplinary Journal of Horseed International University*, 2023/November.

JOCHEMS, Maurits (2006): *NATO's growing humanitarian role* <https://assets.publishing.service.gov.uk/media/5a7ba7faed915d4147621c95/evidence-nato-humanitarian-role.pdf> (2024.10.12.)

KISS Álmos Péter – BESENYŐ János – RESPERGER István (2014): *Országismertető Szomália*. Budapest, Honvéd Vezérkar Tudományos Kutatóhely és Magyar Honvédség Geoinformációs Szolgálat.

KULCSÁR Attila (2014): A humanitárius intervenció fogalma, jogi háttere, a líbiai beavatkozás körülményei és következménye. *Nemzetbiztonsági Szemle*, 2. évf. II. sz.

MACRO TRENDS: *Somalia Unemployment Rate* <https://www.macrotrends.net/global-metrics/countries/SOM/somalia/unemployment-rate> (2024.10.18.)

MARSAI Viktor (2016): A szomáliai helyzet két kutatóút tükrében. *Afrika Tanulmányok folyóirat*, X. évf. I-II. sz.

MUIBU, Daisy (2024): Somalia's Stalled Offensive Against al-Shabaab: Taking Stock of Obstacles. *CTC Sentinel* 17. évf. 2. sz.

NATO: *Counter-piracy operations* (2008-2016) https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_48815.htm (2024.10.29.)

NATO: *Euro-Atlantic Disaster Response Coordination Centre* https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_52057.htm (2024.10.10)

PERICOLI, Altea – DONELLI, Federico (2023): Qatar's foreign aid and political strategies in the Horn of Africa: The case of Somalia. *Global Policy*, 15. évf. 1. sz.

REGILME, F. Salvador Santino – SPOLDI, Elisabetta (2024): *Children's rights in Somalia: dignity*

RUTHERFORD Kenneth R.: *Humanitarianism Under Fire: The US and UN Intervention in Somalia*. West Hartford, Kumarian Press

RYSABACK-SMITH, Heather (2016): History and Principles of Humanitarian Action. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC4910138/> (2024.10.10.)

SÁFÁR Brigitta (2018): A humanitárius segítségnyújtás elméleti és gyakorlati kérdései a Vöröskereszt nemzetközi tevékenységének tükrében. Nemzeti Közszerológati Egyetem Katonai Műszaki Doktori Iskola

ŞENYURT Sümer Esin – TASKIN, Murat Özyay (2024): The other face of Turkey's foreign policy in Sub-Saharan Africa: Soft Power Policy in Somalia. *Florya Chronicles of Political Economy*, 10. évf. 1. sz

SIPOSNÉ Kecskeméthy Klára (2014): Partnerség a békéért – 20 év tapasztalatai. In: Kiss Petra – Zsolt Melinda (szerk.): *NATO Partnerség 2014 – A szövetségi partnerségi programok múltja, jelene és jövője*. Nemzeti Közszerológati Egyetem, Budapest.

SOFE, Abdirur Abdirisak (2020): Assessment of corruption in the humanitarian assistance in Puntland State of Somalia. *Journal of Financial Crime* 27. évf. 1. sz.

SULYOK Gábor (2003): A humanitárius intervenció elmélete és gyakorlata. Miskolci Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Nemzetközi Jogi Tanszék

THE INTERNATIONAL INSTITUTE FOR STRATEGIC STUDIES (2024): *The Military Balance 2024*. Routledge, London.

TÖRÖ Csaba: (2003) Humanitárius intervenció: dilemmák a nemzetközi jog és politika határvidékéről. Doktori (PhD) értekezés, Budapesti Corvinus Egyetem, Nemzetközi Kapcsolatok Doktori Iskola.

UNICEF: *Somalia* <https://www.unicef.org/appeals/somalia> (2024.10.18.)

UNITED NATIONS: *Deliver Humanitarian aid* <https://www.un.org/en/our-work/deliver-humanitarian-aid> (2024.10.12.)

UNOCHA: *Somalia 2024 Humanitarian funding overview (As of 31 October 2024)* <https://www.unocha.org/publications/report/somalia/somalia-2024-humanitarian-funding-overview-31-october-2024> (2024.11.09.)

UNOCHA: *Somalia* <https://www.unocha.org/somalia> (2024.10.30)

USAID: *Humanitarian assistance Somalia* <https://www.usaid.gov/humanitarian-assistance/somalia> (2024.11.01.)

VARGA Réka (2016): A Nemzetközi Vöröskereszt és Vörös Félhold mozgalom működésének alapelvei és humanitárius tevékenysége a migránsválsággal kapcsolatban. IAS, 2016. évf. 2. sz.

WARSAME, Zakarie Abdi – ABDI, Abdirahman Omar (2024): Impact of External Debt and Energy Consumption on Environmental Quality in Somalia. *International Journal of Energy Economics and Policy*, 14. évf. 5. sz.

WINDISCH Judit (2024): *Halálos csapdává vált utcák, kocsiban rekedt emberek: 150 fölé emelkedett a spanyol áradás halálos áldozatainak száma* <https://444.hu/2024/11/01/halalos-csapdava-valt-utcak-kocsiban-rekedt-emberek-150-fole-emelkedett-a-spanyol-aradas-halalos-aldozatainak-szama> (2024.11.01.)

WORLD POPULATION REVIEW: *Countries by GDP* <https://worldpopulationreview.com/countries/by-gdp> (2024.10.18.)

WRIGHT, George – WAFULA, Ina: *Somalia's Syl hotel attacked by al-Shabab fighters in Mogadishu*. Forrás: <https://www.bbc.com/news/world-africa-68569023> (2024.10.17.)

Ábrajegyzék

1. ábra Harci események Szomáliában.....	19
--	----